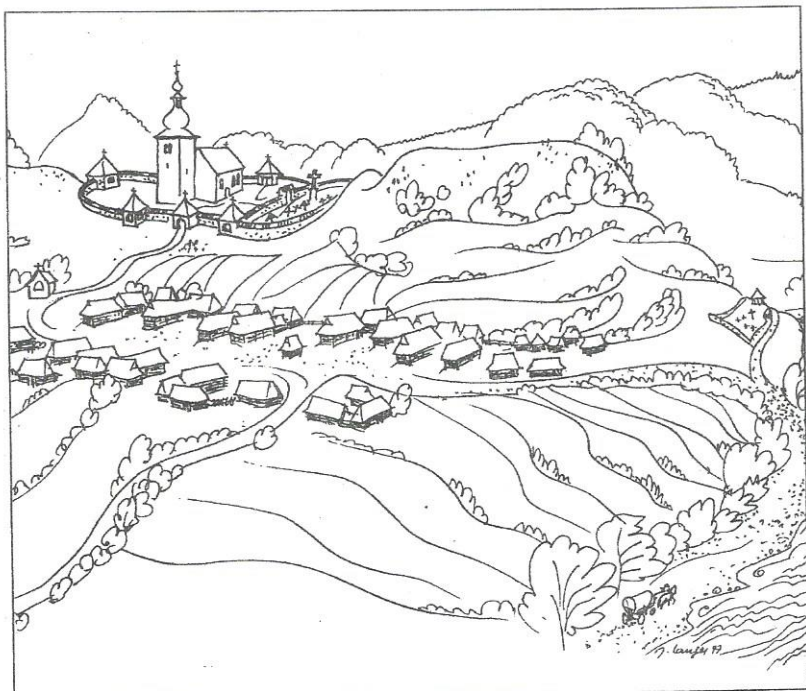

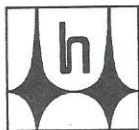

SEDLIACKA DUBOVÁ

**Pokus o schematickú rekonštrukciu sídelného prostredia
Sedliackej Dubovej z konca 18. storočia**

SEDLIACKA DUBOVÁ

PETER HUBA
1997

SEDLIACKA DUBOVÁ

ZOSTAVIL: PETER HUBA

Autori textov:

Pavol Čaplovič, PhDr. Anton Habovštiak CSc., Peter Huba,
RNDr. Dušan Karaska, PhDr. Juraj Langer CSc., PhDr. Soňa
Maťugová, RNDr. Vladimír Migra, RNDr. Oľga Removčíková,
Ján Zrnčík

Čiernobiele fotografie:

PhDr. Juraj Langer CSc., archív Farského úradu v Sedliackej
Dubovej, archív Obecného úradu v Sedliackej Dubovej, archívy
obyvateľov obce

Farebné fotografie na prebale: Peter Huba, Vladimír
Malatinka

Kresby:

PhDr. Juraj Langer CSc., Pavol Čaplovič

Na príprave publikácie spolupracovali: Ladislav Karetka,
Marián Karetka, Ing. Róbert Kudla, Ing. Iveta Kudlová,
vdp. Henryk Sitek, JUDr. Ladislav Tomáš, Ján Zrnčík

Pre Obecný úrad v Sedliackej Dubovej v roku 1997 vydal
Peter Huba
Zochova 1 105/38
026 01 Dolný Kubín

ISBN 80-88803-13-6

PRÍHOVOR

Obec Sedliacka Dubová patrí medzi najstaršie oravské obce s bohatou históriou.

Útočiste tu našiel už praveký človek a prvá fara v obci existovala okolo roku 1370.

Počas storočí sa striedali roky pokojného vývoja s rokmi naplnenými vojnami, neúrodami, epidémiami či inými katastrofami. Medzníkmi boli neraz práve dramatické i tragické udalosti. Obec musela draho platiť aj za svoju polohu, pri ceste vedúcej do

Poľska. Jej obyvatelia však ani v tých najhorších chvíľach nestratili silu a opäť sa stavali na nohy, opäť budovali svoje príbytky i ostatné potrebné stavby.

Z vďaky ku všetkým, ktorí po stáročia považovali Sedliacku Dubovú za svoj domov a svoj život zasvätili práci v jej prospech, sme sa rozhodli vydať túto skromnú publikáciu.

Mnohostoročný hospodársky, sociálny či kultúrny vývoj načrtáva len v zlomkoch, dáva nám však možnosť prejsť sa šiestimi storočiami existencie našej obce a aj možnosť nakrátko sa zastaviť a poohliadnuť sa.

Zároveň nech je táto drobná publikácia podnetom pre budúce hlbšie skúmanie všetkých oblastí života našej obce v minulosti.

Ján Zrnčík
starosta

Pohľad na obec v súčasnosti

PRÍRODNÉ PROSTREDIE

Katastrálne územie Sedliackej Dubovej sa orograficky začleňuje do sústavy vonkajších Západných Karpát v dvoch orografických oblastiach a dvoch celkoch. Prevažná časť územia leží v Podhôlno-magurskej oblasti celku Oravskej vrchoviny. Severná časť chotára sa nachádza v oblasti Stredných Beskýd, celku Oravskej Magury. Vo všeobecnosti má v južnej a strednej časti vrchovinový povrch, v severnej časti je povrch vrchovinový až hornatinný.

Obec leží na širokej riečnej terase Oravy v nadmorskej výške 530 m. Údolie rieky je tu modelované erozívnou činnosťou príválových vôd v teplejších obdobiach doby ľadovej. Najvyššie miesto v katastri obce (Čistý grúň) má nadmorskú výšku 1 082 m, najnižšie 515 m.

Územie obce má vo všeobecnosti nepravidelný tvar pretiahnutý v smere juh-sever. Z juhu susedí s Chlebnicami, z východu s Dlhou nad Oravou, zo severu s Babínom a zo západu s Hornou Lehotou. Veľkosť katastra je 1 164 ha.

Geologická stavba okolia obce je pomerne zložitá. Oravská vrchovina je územie zložené z množstva chrbátov rozličnej veľkosti a smeru. Vrchovina je široké koryto, čiže synklinála, uložená medzi dve antiklinály Skorušinského pohoria a Oravskej Magury. Pre synklinálnu povahu vrchoviny je charakteristické to, že jej stredom prechádza aj vodná os, údolie Oravy, v ktorej sa schádza všetko vodstvo Oravy. Oravská vrchovina sa skladá z dvoch geologicky odlišných pásiem-útesového a flyšového. Ich horniny a stavba sú rozličné, a preto sú rozličné aj povrchové formy. Útesové pásmo má dvojaké horniny, a to tvrdé druhohorné vápence a kriedový, prípadne paleogénny mäkkší obal. Mohutné útesy vyčnievajú od Oravského Podzámku na severovýchod, dobre odhalené sú najmä v údolí Oravy. Sú to Vrátna a Stojkov pri Sedliackej Dubovej. Značnú časť katastra Sedliackej Dubovej zaradujeme do strednej časti Oravskej vrchoviny, ktorá je takmer celá z útesov, flyš sa zúčastňuje na jej stavbe pomerne málo.

Oravská Magura je budovaná z tvrdých magurských pieskovcov vrchného paleogénu, ktoré sú uložené v hrubých vrstvách. Toto geologické zloženie sa prejavuje na povrchu pomerne strmými svahmi kopcov, hlbokými a širšími údoliami potokov. Charakteristickým znakom tu je vyrovnanosť a hladkosť povrchových foriem.

V katastri obce sa vyskytujú prevažne hlinité pôdy, okolo Oravy sú zastúpené pôdy piesočnato-hlinité, v menšej miere sú pôdy ílovito-hlinité.

Najrozšírenejším pôdnym typom v chotári obce sú hnedé lesné pôdy, ktoré sú zastúpené dvoma subtypmi, a to mezotrofnou hnedou lesnou pôdou a oligotrofnou hnedou lesnou pôdou. Na alúviu okolo Oravy sa vyskytujú nívne pôdy, na bradlách (najmä Vrátna a Stojkov) prevládajú rendziny.

Podľa klimatického členenia patrí katastrálne územie Sedliackej Dubovej a jej okolie do dvoch klimatických oblastí: do mierne teplej oblasti okrsku mierne teplého veľmi vlhkého, vrchovinného, do ktorého patrí južná a stredná časť obce a do chladnej oblasti, okrsku mierne chladného, do ktorého zasahuje severná časť obce v Oravskej Magure.

Mierne teplá oblasť je charakterizovaná nasledovne: počet letných dní v roku pod 50, začiatok žatvy ozimnej raže po 15. júli, júlová teplota nad 16° C. Chladná oblasť je charakterizovaná jediným teplotným údajom: júlová teplota pod 1° C.

Priemerná ročná teplota vzduchu v intraviláne obce je 6,5° C. S rastúcou nadmorskou výškou teplota klesá, a to na každých 100 m výšky o 0,5° C. Najchladnejším mesiacom v roku je január, najteplejším je júl, prípadne august. Priemerný počet jasných dní (oblačnosť menšia ako 20 %) je 36,4, priemerný počet zamračených dní (denná oblačnosť väčšia ako 80 %) je 151,0, priemerný počet dní s hmlou je 61,5. Priemerný úhrn zrážok za rok je 800-1 000 mm, pričom maximum zrážok pripadá na letné mesiace júl a august. Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou je 90,3. Z vetrov sú najčastejšie severné, juhozápadné a severovýchodné.

Vegetácia okolia obce

Súčasný stav rastlínstva, jeho druhové zloženie, rozšírenie jednotlivých taxónov, výskyt endemitov a reliktov je výsledkom dlhodobého vývoja. Pri štúdiu konkrétneho územia musíme preto vychádzať zo širších, všeobecných znalostí o vývoji klímy, pôdy, o biológii a odolnosti jednotlivých druhov, prípadne z výsledkov výskumu iných vedných odborov a potom ich aplikovať na daný geomorfologický celok.

Príčiny rozšírenia druhov vyplývajú z vnútorných a z vonkajších faktorov. Z nich sú to ekologické faktory, ako napr. teplo, svetlo, voda, pôda, kompetícia iných druhov a historické faktory. Pod historickými faktormi sa rozumie história rozšírenia a vývoja druhov v závislosti od geologicko-geografického a klimatického vývoja Zeme. Aj človek sa od nepamäti výrazne podieľal na ovplyvňovaní a premene vegetácie.

Podobne ako na iných miestach Slovenska, či regiónu Oravy, aj vegetácia okolia obce Sedliacka Dubová je oproti pôvodnému stavu výrazne zmenená hospodárskou činnosťou človeka.

Z hľadiska členenia Slovenska na fytogeografické oblasti patrí do oblasti západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*), obvodu západobeskydskej flóry (*Beschidicum occidentale*) a okresu Západné Beskydy.

Na charaktere vegetácie sa prejavuje aj špecifikum Oravskej vrchoviny a Oravskej Magury, na rozhraní ktorých sa rozprestiera kataster obce. Najvyššie organizovanými rastlinnými spoločenstvami, viazanými na prostredie s určitými pôdnymi a klimatickými podmienkami, sú lesy. Predstavujú najväčšie prírodné bohatstvo a majú rozhodujúce postavenie v ochrane prírody. Sú to najmohutnejšie a najstabilnejšie ekosystémy a tvoria najcennejšiu biotickú súčasť krajiny.

Zo základných skupín lesných typov sa v katastri obce a jej okolí vyskytujú:

1. Buková jedlina (Fageto-Abietum)

Pre značnú výškovú amplitúdu (500 - 1 250 m n. m.) sa táto skupina rozdeľuje do dvoch vegetačných lesných stupňov.

V jedľovo-bukovom sú zaradené spoločenstvá bukových jedlín nižšieho stupňa bez účasti horských druhov a v smrekovo-bukovo-jedľovom spoločenstvá bukových jedlín vyššieho stupňa s účasťou horských druhov.

Hlavným znakom celej skupiny lesných typov je jej medzirádové postavenie medzi kyslým a živným radom, tzv. prechodný rad. Bylinný podrast nadobúda acidofilno-živný ráz, ktorý je odražom zhoršených humifikačných pomerov. Na lokalitách sú všeobecne priaznivejšie podmienky pre jedľu ako pre buk, pretože vývoj jedle podporuje vlhšia a chladnejšia klíma. Skupina je veľmi priaznivá pre smrek. Podmienky v prostredí (tienistejšie, chladnejšie, vlhkejšie) spôsobujú, že v synúziách podrastu sa silnejšie uplatňujú humikolné druhy, všeobecne - druhy závisiace od väčšieho množstva humusu, a to aj druhy znášajúce kyslý humus.

Nižší stupeň reprezentuje lesný typ čučoriedkovej bukovej jedliny a živná kysličková buková jedlina. K najcharakteristickejším druhom v bylinnom podraze patria kyslička obyčajná (*Oxalis acetosella*), čučoriedka (*Vaccinium myrtillus*), tôňovka dvojlístá (*Maianthemum bifolium*), hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), srnovník purpurový (*Prenanthes purpurea*), jastrabník lesný (*Hieracium murorum*), zubačka žliazkatá (*Dentaria glandulosa*), starček Fuchsov (*Senecio fuchsii*) ap.

Živná kysličková buková jedlina je aj vo vyššom stupni. Bylinný podrast je podobný predchádzajúcemu, ale už za účasti horských druhov ako podbelica alpska (*Homogyne alpina*), chlpaňa lesná (*Luzula sylvatica*), mliečivec alpský (*Cicerbita alpina*) ap.

2. Bučina (*Fagetum pauper*)

Túto skupinu v rámci výškového rozšírenia do 800 m n. m. zaradíme do dubovo-bukového a bukového vegetačného lesného stupňa.

V pôvodnom zložení synúzií drevín bol takmer výhradne buk (*Fagus sylvatica*), ktorý vytváral husto zapojené bukové porasty. Len ojedinele, na plochách prechodného typu, sa vyskytoval dub zimný (*Quercus petraea*), prípadne jedľa (*Abies alba*), javor

mliečny (*Acer platanoides*) a javor horský (*Acer pseudo-platanus*). Aj hromadenie nerozloženého opadu a tým aj nepatrný rozvoj vegetácie súvisí so živelnou prirodzenou obnovou buka, obyčajne nepripúšťajúceho inú primiešanú drevinu alebo len veľmi sporadicky. Bylinný podrast je výrazne redukovaný. V týchto podmienkach prevládajú najmä jarné geofyty.

Z lesných typov je zastúpená zubačková bučina, marinková bučina a kamenitá papradinová bučina, všetky vo vyššom stupni. K charakteristickým druhom v podraсте patrí zubačka cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), srnovník purpurový (*Prenanthes purpurea*), brečtan popínavý (*Hedera helix*), papraď samčia (*Dryopteris filix-mas*) ap.

3. Jedľová bučina (*Abieto-Fagetum*)

Skupina zaberá dôležité postavenie v jedľovo-bukovom a v smrekovo-bukovo-jedľovom vegetačnom lesnom stupni, pričom v obidvoch predstavuje hlavnú skupinu lesných typov. V katastri obce patrí k najrozšírenejším, jej zastúpenie vysoko prevažuje.

Hlavnými drevinami v rôznom pomere je buk (*Fagus sylvatica*), jedľa (*Abies alba*) a smrek (*Picea abies*). V bylinnom podraсте sa uplatňujú prevažne bučínové poltieňomilné a tieňomilné druhy, náročné na pôdnu vlhkosť. Patrí k nim lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), zubačka cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), kopytník európsky (*Asarum europaeum*), pakost smradľavý (*Geranium robertianum*), fialka lesná (*Viola reichenbachiana*), žindava európska (*Sanicula europaea*), mliečnik mandľolistý (*Tithymalus amygdaloides*) ap.

Pravidelný je výskyt kokoríka praslenatého (*Polygonatum verticillatum*), žltušky orlíčkolistej (*Thalictrum aquilegifolium*), horca luskáčovitého (*Gentiana asclepiadea*), ale najmä starček Fuchsovho (*Senecio fuchsii*), ostružiny srstnatej (*Rubus hirtus*), paprade samčej (*Dryopteris filix-mas*) atď.

Vyšší stupeň sa vyznačuje prítomnosťou horských druhov, ako mačucha cesnačkovitá (*Adenostyles alliariae*), iskerník

prilbicolistý (*Ranunculus aconitifolius*), starček subalpínsky (*Senecio subalpinus*) ap.

Po presvetlení porastov ustupujú tieňomilné druhy a prevahu nadobúda ostružina malinová (*Rubus idaeus*), kyprina úzkolistá (*Chamaerion angustifolium*) a druhy starčekov (*Senecio* sp.). V starších rúbaniskách po splavení humusu a jeho spálení slnkom, nastáva určitá degradácia a nastupuje štádium so smlzom trstovníkovitým (*Calamagrostis arundinacea*).

Z lesných typov vysoko prevažuje nízkobylinná jedľová bučina (nižší stupeň), čiastočne je zastúpenie podmäčanej jedľovej bučiny (nižší stupeň), najmenej nízkobylinnej jedľovej bučiny a papradinovej jedľovej bučiny vo vyššom stupni.

4. Buková javorina (*Fageto-Aceretum*)

Skupina lesných typov má medziradové postavenie medzi živným a javorovým radom. Zvlášť dôležitým faktorom je pôdne prostredie, ktoré inklinuje už k nevyvinutým pôdam (spevnené a voľné sutiny), alebo sú len s náznakom vývoja (vysoký obsah štrku a kamenia). Patrí do dvoch vegetačných lesných stupňov: jedľovo-bukového a smrekovo-bukovo-jedľového.

Pôvodné drevinové zloženie tvoril v podstate buk s hojným primiešaním ihličnanov a z listnáčov javora horského (*Acer pseudoplatanus*), brestu horského (*Ulmus glabra*), zriedka jaseňa (*Fraxinus excelsior*). Z ihličnanov v nižšom stupni prevládala jedľa (*Abies alba*), vo vyššom smrek (*Picea abies*). Dominantným v bylinnom podraсте je najmä bažanka trváca (*Mercurialis perennis*), zubačka devätlistá (*Dentaria enneaphyllos*), netýkavka nedotklivá (*Impatiens noli-tangere*), mesačnica trváca (*Lunaria rediviva*), lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), zubačka cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), často kyslička obyčajná (*Oxalis acetosella*) a pakost smradľavý (*Geranium robertianum*). Na trvale vlhkých miestach rastie devätsil biely (*Petasites albus*) a na svahoch udatník lesný (*Aruncus sylvestris*). Ukazovateľom vlhkosti a skeletnatosti pôd je zvýšený výskyt papradín. V záujmovom území je zastúpenie skupiny nevýrazné. Z lesných typov je tu bažanková buková javorina, papradinová buková javorina, obe v nižšom stupni.

5. Jaseňová javorina (*Fraxineto-Aceretum*)

Skupina lesných typov má v záujmovom území zanedbateľné zastúpenie. Reprezentuje ju lesný typ ako úžľabinová devätsilová jaseňová javorina v nižšom stupni. Z drevín prevládala pôvodne zmiešanina druhov, ako javor horský (*Acer pseudoplatanus*), brest horský (*Ulmus glabra*), jaseň (*Fraxinus excelsior*) s bukom, čiastočne jedľou a smrekom, ktoré dnes začínajú prevažovať. Výskyt je viazaný na vlhké kamenité a balvanovité sutiny.

6. Vápencová bučina (*Fagetum dealpinum*)

Zastúpením lesných typov ako sutinová vápencová bučina (nižší stupeň) a vápencová bučina nižšieho stupňa ťažších pôd zasahuje do bukového vegetačného stupňa.

V pôvodných porastoch mal absolútnu prevahu buk (*Fagus sylvatica*), ktorý si toto zastúpenie vo väčšine porastov udržal. V nižšom stupni je k nemu nepatrne primiešaná jedľa (*Abies alba*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*) a lipa (*Tilia sp.*). Na extrémnejších skalnatých miestach aj borovica (*Pinus sylvestris*). Dnes hodne nastupuje smrek. Všeobecne hojné sú kry, ako trnka (*Prunus spinosa*), hloh (*Crataegus sp.*), baza (*Sambucus sp.*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), mukyňa (*Sorbus aria*), skalník (*Cotoneaster sp.*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), vtáčí zob (*Ligustrum vulgare*), kalina (*Viburnum sp.*) atď.

V bylinnom podrate sa uplatňujú druhy náročné na vyšší obsah živín v pôde, predovšetkým na vápnik. Je to napr. ostrica biela (*Carex alba*), smlz pestrý (*Calamagrostis varia*), luskáč lekársky (*Vincetoxicum hirundinaria*), mrvica peristá (*Brachypodium pinnatum*), lazerník širokolistý (*Laserpitium latifolium*), mrvica lesná (*Brachypodium sylvaticum*). V týchto spoločenstvách je častý aj výskyt konvalinky voňavej (*Convallaria majalis*).

7. Jelšina jelše sivej (*Alnetum incanae*)

Vyskytuje sa výhradne na alúviách potokov a tvorí podstatu brehových porastov rieky Oravy. V pôvodných porastoch bola dominantnou drevinou jelša sivá (*Alnus incana*), ku ktorej sa na menej zaplavovaných miestach primiešali dreviny z okolitých

lesných porastov. Najvýraznejšie je spolu s ňou zastúpená vrba, napr. vrba krehká (*Salix fragilis*) a vrba purpurová (*Salix purpurea*). Vodný tok lemuje často devätsil hybridný (*Petasites hybridus*) alebo chrastnica trsteníkovitá (*Phalaroides arundinacea*).

Z hľadiska ochrany prírody je predmetom záujmu lokalita na rozhraní katastrov obcí Sedliacka Dubová a Horná Lehota (nad štátnou cestou), s výskytom duba zimného (*Quercus petraea*), ktorý v týchto miestach dosahuje severnú hranicu svojho rozšírenia na Slovensku. Duby sa tu prirodzene zmladzujú, staršie jedince sú v hornej časti svahu. Ide o približne 90-ročný porast borovic, smrekov, bukov a hrabov (*Carpinus* sp.) výmladkového charakteru. Porast je zahustený krovinami a patrí do spoločností vápencových bučín.

Z nelesných spoločností rastlín by sme chceli upozorniť na niekoľko skupín, ktorých spoločným znakom je, že sa vyskytujú na malých plochách, roztrúsene v celom záujmovom území a že ich charakter je často ovplyvnený rôznorodosťou chemizmu pôdy, orientáciou terénu, terénnymi tvarmi, ap.

Skalná vegetácia je čiastočne prirodzenou vegetáciou. V záujmovom území je jej výskyt viazaný na útvary bradlového pásma. K najrozšírenejším, resp. najcharakteristickejším druhom patrí napr. rozchodník prudký (*Sedum acre*), rozchodník biely (*Sedum album*) a skalničník srstnatý (*Jovibarba hirta*).

Mokradné spoločnosti v dôsledku ubúdania vhodných biotopov patria v súčasnosti k ohrozeným skupinám rastlín. Vhodnými stanovišťami sú prameniská (rastie tu napr. bielokvet močiarny - *Parnassia palustris*, viac druhov prasličiek - *Equisetum* sp., túžobník brestový - *Filipendula ulmaria*, záružlie močiarny - *Caltha palustris*, pichliač potočný - *Cirsium rivulare*), rôzne typy podmáčaných lúk (výskyt vstavačovitých druhov rastlín, ako napr. vstavačovec májový - *Dactylorhiza majalis*, bradáčik vajcovitolistý - *Listera ovata*, žltohlav európsky - *Trollius europaeus*, kuklík potočný - *Geum rivale*), stojaté vody v terénnych depresiách alebo v jamách po ťažbe štrku (najčastejšie výskyt pálky - *Typha* sp., žabníka skorocelového - *Alisma plantago-aquatica*).

K najvýraznejšie zastúpeným typom nelesných spoločenstiev patria vždy lúky a pasienky. Patria k typickým sekundárnym fytoocenózam. Sú rozšírené od nížin až do vysokohorských polôh. Vznikli po rôznych prirodzených spoločenstvách. Táto skutočnosť sa odráža i na ich floristickom zložení, pretože okrem druhov prispôsobených paseniu a koseniu sa tu vždy vyskytuje malá skupina rastlín naznačujúca buď ich polohu alebo pôvod. Niekde sú to len ojedinele rastúce stromy alebo kríky, svedčiace o tom, aký tu bol les. Veľká väčšina druhov lúk a pasienkov patrí medzi svetlomilné. Sú to najmä trávy, ktoré tvoria najvrchnejšiu vrstvu bylinného porastu. V prízemnej vrstve žijú druhy, ktoré znášajú zatienie alebo polotieň. Kosenie, pasenie, hnojenie čiže určitý spôsob obhospodarovania lúk a pasienkov, si za dlhý čas vynútili pre určitý typ vždy určité floristické zloženie. Nie všetky druhy rovnako znášajú kosenie, iné sa rozdielne správajú voči zošliapavaniu, alebo citlivo reagujú na hnojivá. Významné sú aj vlastnosti konkrétneho stanovišťa nezávislé od človeka, ako je chemizmus horniny, hĺbka hladiny podzemnej vody, nadmorská výška, expozícia ap.

Napriek spomínaným rozdielnostiam nájdeme takmer na všetkých lúkach niekoľko druhov, ktoré ich vo všeobecnosti charakterizujú. Sú to napr. skorocel kopijovitý (*Plantago lanceolata*), ďatelina plazivá (*Trifolium repens*), kostravy (*Festuca* sp.), psinček obyčajný (*Agrostis tenuis*), lipnice (*Poa* sp.), púpavec jesenný (*Leontodon autumnalis*), margaréta biela (*Leucanthemum vulgare*), šalvia lúčna (*Salvia pratensis*), ľadenec rožkatý (*Lotus corniculatus*), černohlávk obyčajný (*Prunella vulgaris*). Na kultúrnych lúkach má prevahu ovsík obyčajný (*Arrhenatherum elatior*), s ním je najčastejšie pakost lúčny (*Geranium pratense*), kozobrada východná (*Tragopogon orientalis*). Vo vyšších polohách, na výživnejšom podklade a pôdach, sa dolu častejšie kosia, vyššie skôr spásajú. Charakterizuje ich trojštet žltkastý (*Trisetum flavescens*). Na chudobnejších pôdach sú lúky porastené psicou tuhou (*Nardus stricta*) a psinčekom obyčajným (*Agrostis tenuis*). K úplnosti floristickej a fytoocenologickej charakteristiky vegetácie patrí aj množstvo burinových a ruderálnych skupín rastlín a

ich druhov. Aj keď kataster obce Sedliacka Dubová nie je komplexne floristicky a geobotanicky preskúmaný a zhodnotený (akékoľvek, aj sporadické údaje, nie sú takmer žiadne), môžeme územie hodnotiť ako botanicky, biologicky a krajinársky významné, s výskytom druhového bohatstva rastlín, viacerých chránených, endemických, vzácných a ohrozených druhov, dôležitých pre genofond flóry Slovenska.

Živočíšstvo

Pestré a mnohotvárne je živočíšstvo chotára Sedliackej Dubovej. Najnápadnejšie, najznámejšie, aj keď čo do počtu druhov oveľa chudobnejšie, z nich sú stavovce.

Ryby sú viazané výhradne na vodné prostredie. V dubovskom katastri ich nájdeme najmä v rieke Orave. Dôležitý je aj Dubový potok. Drobné jarky stekajúce zo severných svahov masívu Jastrabieho nemajú pre ryby význam. Tu sa môže vyskytnúť rybia mlad' prechodne pri ich ústiach do Oravy. Zo stojatých vôd ryby nájdeme len v jame po ťažbe štrkov na ľavom brehu rieky Oravy pri železničnom moste a v malom jazierku vo vrbinách ľavého brehu Oravy oproti poľnohospodárskemu družstvu.

V Dubovom potoku, ktorý svojím charakterom patrí do pstruhového pásma, bol zistený pstruh potočný. V nižších úsekoch potoka nie je vylúčený ani výskyt ďalších druhov tohto pásma - hlaváča pásoplutvého, čereble obyčajnej a slíža obyčajného. Na počty druhov i kusov je však zďaleka najbohatšia rieka Orava patriaca do prechodného úseku medzi lipňovým a mrenovým pásmom. V tomto vodnom toku bolo zatiaľ zistených 24 druhov rýb. Najhojnejšia je mrena obyčajná, jalec hlavatý, jalec obyčajný a hrúz obyčajný. Redšie sa vyskytujú aj ďalšie druhy - lípeň, pstruh potočný, čerebľa, hlaváč obyčajný, podustva, belička, úhor, ostriež a pre túto rieku je typická kráľovná našich vôd, dnes už vzácna, hlavátka obyčajná.

Z obojživelníkov je najpočetnejší skokan hnedý obývajúcí prakticky celý chotár od údolia Oravy až po hrebeň Oravskej

Magury. Najskôr ho zistíme na jar, kedy kvôli rozmnožovaniu vyhľadáva mláky a rôzne stojaté vody. Inak žije suchozemským životom. Podobne je tomu aj u o niečo menej početnej ropuchy obyčajnej. Jej najvýznamnejšie miesto na rozmnožovanie predstavuje smetím zasýpaná jama po ťažbe štrkov pri železničnom moste. V mlákach na poľných cestách, rigoloch, kalužiach a na iných miestach so stálou vodou nájdeme malú žabu so žltým čierno škvrnitým bruchom - kunca žltobruchého. Na týchto miestach sa vyskytuje celé leto. Z chvostnatých obojživelníkov je najrozšírenejšia salamandra škvrnitá obývajúca lesné prostredie, kde žije nočným spôsobom života. Najčastejšie ju uvidíme zrána, alebo po daždi. Upúta nás nápadným krikľavým sfarbením s čiernym telom, na ktorom vynikajú sýtožlté škvrny. Jej čisto čierne larvy s kríčkovitými žiabrami nájdeme v čistých, chladných na kyslík bohatých vodách (studničky, prameniská, pokojnejšie úseky lesných potokov a pod.). Dnes už veľmi vzácny je mlok obyčajný zistený v močiároch na brehu Oravy. Nakoľko obýva nižšie polohy, ktoré sú najviac poznačené nepriaznivým vplyvom človeka, rýchle mizne aj z tých posledných lokalít. Z ďalších druhov mlokov je pravdepodobný výskyt mloka vrchovského a karpatského. Očakávať ich možno najmä v Oravskej Magure.

Z plazov je najznámejší náš jediný jedovatý had - vretenica obyčajná. Obýva takmer celý chotár, ale najčastejšie sa s ňou stretáme v stredných a vyšších polohách na teplých výslnných stráňach, rúbaniach, skalách a pod. Okrem typickej formy s tmavou kľukatou čiarou na chrbte sa vzácnne vyskytuje aj čisto čierna forma. Viac na vodné plochy a močiare je viazaná užovka obyčajná ľahko rozpoznateľná podľa žltých škvŕn v záhlaví. Na najteplejších južných svahoch údolia Oravy možno očakávať sfarbením i čiernym pásom na chrbte vretenici podobného avšak nejedovateho zmijovca hladkého. Hadom sa podobá beznohá jašterica - slepúch lámavý. Obýva lúky, pasienky, zarastené stráne i lesy. Jaštericu obyčajnú nájdeme najčastejšie v nižších polohách na teplých miestach. Jej príbuzná - jašterica živorodá je prispôbená životu v chladnejších oblastiach. Preto obýva i najvyššie polohy chotára. Jedným z prispôbení sa chladným oblastiam je

vajcoživorodost'. Oplodnené vajíčka totiž samička neznáša ako väčšina ostatných plazov, ale ich až do doby liahnutia mláďat nosí vo vajcovode.

Zo stavovcov je druhovo najpočetnejšie vtáctvo. Pri vodných tokoch a močiaroch žije kačica divá, na Dubovom potoku hniezdi ako škorec veľký čiernohnedý vták s bielou náprsenkou - vodnár obyčajný. Ako náš jediný spevavec loví potravu (hmyz) aj pod vodou. Po zamrznutí potokov sa stiahne na riekku Oravu. Za potravou k rieke zaletuje bocian biely a často aj bocian čierny, ktorého možno najčastejšie stretnúť pri ústí Chlebnického potoka do Oravy a na Orave pod poľnohospodárskym družstvom. Najmä na jar k večeru tesne nad hladinou poletuje ako škorec veľký bahniak kalužiačik malý. Najčastejšie na jeseň sa nad riekou mihne ako strela smaragdovozelený rybárik. Hniezdi v kolmých hlinitopiesočnatých stenách, kde si vyhrabáva nory. Pri Orave i Dubovom potoku hniezdi žltosfarbený trasochvost horský. Trasochvost biely sa najčastejšie vyskytuje pri Orave a priamo v obci. Vo vrbínach ľavého brehu Oravy pod železničným mostom a v mokradi na Dlhých honoch (Dlíhony) hniezdi strnádka trstinová. Vrbiny pri Orave sú hniezdnym prostredím pôvodne sibírskeho spevavca - červenáka karmínového. Temer po celý rok tu čoraz častejšie možno pozorovať volavku popolavú. Ako päsť veľká potáпка malá má práve na rieke Orave v okolí Sedliackej Dubovej najvýznamnejšie zimovisko v rámci celej rieky. Počas ťahu sa na rieke vyskytujú aj ďalšie druhy - čajka smejivá, kačica hvizdárka, kačica chrapačka, labuť veľká a iné. Zaujímavé je vtáctvo ľudských sídiel. Je to súbor viacerých druhov, ktoré boli pôvodne viazané na skaly, lesy a ich okraje. Väčšina z nich po prekonaní strachu z človeka našla v jeho blízkosti dobre životné podmienky. Počet druhov tohto prostredia postupne narastá. V obci nájdeme okrem druhov typických pre ľudské sídla, ktoré inde temer nežijú (vrabec domový, lastovička, belorítka, hrdlička záhradná) druhy, ktoré väčšinou obývajú práve toto prostredie (žltouchvost domový, dážďovník, trasochvost biely), ako aj druhy, ktoré sú početné aj v inom prostredí (škorec, sýkorka veľká, kanárik poľný, kavka, stehlík obyčajný, zelený, konopiar).

Samozrejme sa tu v menšom počte vyskytujú i druhy väčšinou hniezdiace na iných miestach (vrabec poľný, drozd čvíkotavý, pinka obyčajná, straka, penica popolavá a ďalšie).

Neoverené údaje hovoria aj o hniezdení veľmi vzácnej malej sovy - kuvika a v neďalekom hniezde výra sa ako potrava našla aj iná ešte vzácnejšia sova - plamienka driemavá. Obe tieto sovy obývajúce ľudské sídla v súčasnosti nie sú na celej Orave známe. Mnoho vtáčích druhov žije na otvorených miestach - oráčinách, lúkach a pasienkoch často porastených skupinkami stromov i krov. Na oráčinách je hojný škovránok poľný, v Dlihonoch a okolí hniezdi ako holub veľký čierno-biely bahniak cíbik chochlatý, nepravidelne i kulík riečny - bahniak veľkosti vrabca. V posledných rokoch sa rozširuje drobný spevavec prhlaviar čierno-hlavý, ktorého obyčajne nájdeme na vysokými bylinami porastených miestach - úhoroch, násype železničnej trate a pod. Najmä v noci alebo za dažďa počuť z lúk tajomne chrapľavý hlas celosvetovo ohrozeného chrapkáča poľného. V roku 1993 v Dlihonoch, ako na jedinom mieste dolnej Oravy, hniezdila vzácna močiarnica mekôtavá. V kríkoch nájdeme penice, drozdy, strakoše obyčajné, hrdličky poľné, kolibkáriky, strnádku obyčajnú, v húštinách vysokých bylín a žihľavy aj trsteniarika obyčajného. V Dlihonoch je pravdepodobné hniezdenie jarabice poľnej, hojnejšia je naša najmenšia kura - prepelica poľná, ktorú počuť nielen v obilí, ale aj na lúkach. Za potravou tu z okolia priletujú rôzne druhy dravcov, sov, holuby, krkavcovité vtáky.

Najpočetnejšia je skupina lesných druhov, a to vďaka pomerne veľkému rozšíreniu listnatých a zmiešaných lesov, najmä bučín. V starých porastoch si vytesáva dutiny náš najväčší ďateľ tesár čierny. Tieto s obľubou neskôr obsadzuje holub plúžik, nehojná tajgová sova pôtik kapcavý a vzácnejšie i sova obyčajná. Z ostatných ďatľov je hojný ďateľ veľký, ale nájdeme tu aj ďatľa malého, žlnu sivú a na ihličiny viazaného Ľubníka trojprstého. Zo sov tu hniezdi výr skalný, už spomínaný pôtik kapcavý a sova obyčajná. Početný je i ako škorec veľký kuvičok vrabčí - najmenšia sova Európy. V starých vraních, stračích či dravčích hniezdach hniezdi myšiarka ušatá. Z dravcov tu hniezdi orol krikľavý,

myšiak hôrny, jastrab veľký, jastrab krahulec, včelár obyčajný, sokol myšiar, zaletuje orol skalný a sokol lastovičiar. Húštiny obýva jariabok hôrny. Z krkavcovitých vtákov je bežná sojka a orešnica. Ubúda vrana a pravidelne sa objavuje krkavec. Početné sú drozdy, sýkorky, penice, kolibiariky. Najhojnejším vtákom je však drobný spevavec - pinka obyčajná. Početná je i červienka, vrchárka modrá, králik zlatohlavý, sýkorka uhliarka, penica čiernohlavá.

Pomerne bohatá a zachovalá je aj fauna cicavcov. Pre vodné toky a močiare je typický hraboš mokradňový, hryzec vodný, pôvodom severoamerická ondatra pižmová, drobné hmyzožravce - dulovnice. Na rieke Orave ešte stále žije ohrozená vydra riečna. Na ľudské sídla sú viazané myši domové, potkany hnedasté a ich lovci - šíriaca sa kuna skalná a ubúdajúci tchor tmavý. Tiché tmavé miesta obývajú netopiere. Na poľnohospodársku krajinu sú naviazané drobné hlodavce - hraboš poľný a myšiam podobné ryšavky. Nájdeme tu ježa, zajaca, líšku, lasicu obyčajnú i hranostaja. Na okrajoch lesov žije srna, hlbšie v lesoch i jeleň. Veľkým zmenám v početnosti podlieha sviňa divá. Potešiteľné je, že tu nájdeme aj vzácne šelmy medveďa, rysa, vlka, mačku divú. Kuna skalnú tu nahrádza kuna lesná. Po stromoch sa obratne pohybuje veverica a najmä v noci plchy. Z drobných hlodavcov je bežný hrdzniak hôrny a ryšavka žltohrdlá. Z hmyzožravcov sú to piskory.

Ochrana prírody

Napriek dlhodobému a intenzívnemu pôsobeniu nepriaznivých ľudských vplyvov je príroda chotára Sedliackej Dubovej ešte stále pomerne zachovalá. Jej najcennejšie časti sa pripravujú na územnú ochranu. Koryto rieky Oravy i s jej brehovými porastami od Kraľovian po Tvrdošín je navrhované za chránený areál. Rieka Orava je jedna z posledných pomerne zachovalých riek Slovenska a navrhuje sa jej zaradenie do zoznamu medzinárodne významných mokradí. Lesný porast pod Vrátnym (Hlinená),

tesne nad štátnou cestou medzi obcou Sedliacka Dubová a Horná Lehota, sa pripravuje na vyhlásenie za chránený ako posledný na sever najviac vysunutý rozsiahlejší dubovohrabový porast. Ďalšie navrhované chránené územia sa nachádzajú v chotároch susedných obcí - Dlhá nad Oravou, Krivá, Oravský Podzámok, Pribiš a Dolná Lehota.

V územnom systéme ekologickej stability okresu Dolný Kubín sú v katastri Sedliackej Dubovej navrhované nasledovné biocentrá:

Jedno sa nachádza v oblasti Vrátneho, Stojkova až po dolinu Dubového potoka, iné sa rozprestiera južne od rieky Oravy od ústia Chlebnického potoka až po okolie Polomu, ďalšie predstavuje oblasť Davčovsky, Jastrabieho a Fizurne. Navrhované biocentrá sa nachádzajú i v katastroch okolitých obcí. Navrhované interakčné územie leží v oblasti južne od rieky Oravy (Plav, Davčovka, Rakytinka) na rozhraní katastrov obcí Pribiš, Horná Lehota a Sedliacka Dubová až po hrebeň medzi Malatinou a Veľkým Borovým. Navrhovaný nadregionálny biokoridor prechádza hrebeňom Oravskej Magury. Z neho vedie odbočka dolinou Džianskeho Cickova cez Banské až po krivský Kopec. Ďalší navrhovaný nadregionálny biokoridor tvorí rieka Orava so svojimi brehovými porastami. Iný biokoridor prechádza hornolehotským chotárom od Oravskej Magury údolím Lihotského potoka a cez Vrátnie k rieke Orave, kde cez Háj prechádza do Davčovsky.

Celkove možno za prírodovedne najcennejšie časti chotára pokladať rieku Oravu s brehovými porastami a močiarimi v Dlihonoch prechádzajúcimi do hornolehotského chotára, dubovohrabový porast a pasienky pod Vrátnym a Stojkovom, staré bukové porasty vo Fizorni, Jastrabom, Vrátnom a doline Dubového potoka.

PRAVEKÉ OSÍDLLENIE

Prvé stopy, ktoré v chotári dnešnej Sedliackej Dubovej zanechal človek, pochádzajú z praveku. Praveké opevnené sídlisko sa nachádzalo na vyvýšenine severovýchodne od obce - na Hrádku, vedľa dnešných zrúcanín niekdajšieho kostola.

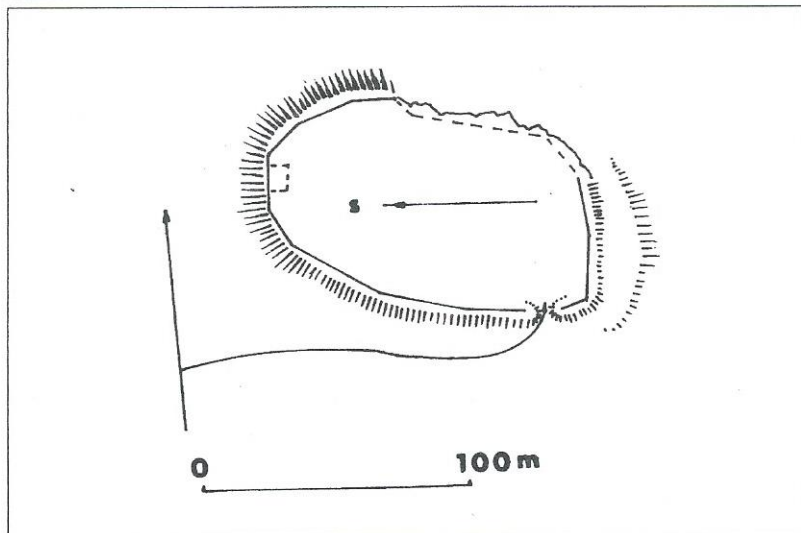
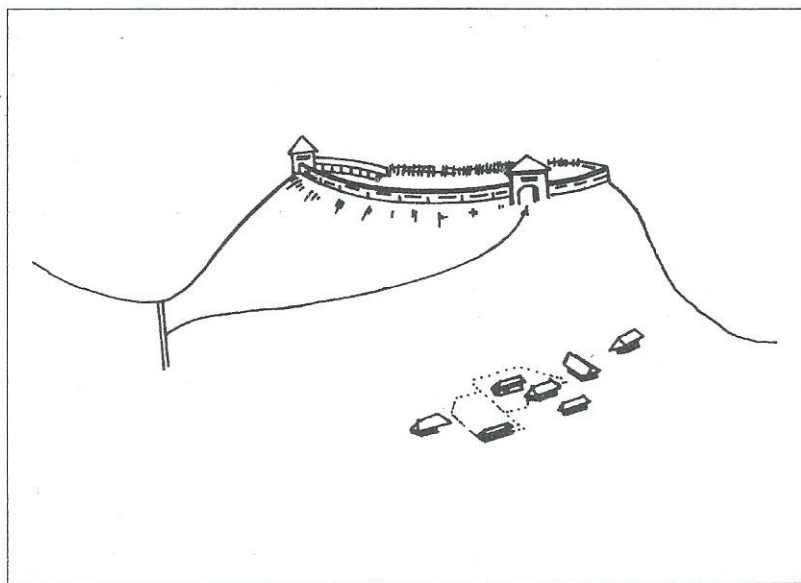
Výskumy v tejto lokalite vykonával v niekoľkých etapách archeológ a múzejník Pavol Čaplovič, ktorý svoje poznatky zhrnul v publikácii Orava v praveku. O Sedliackej Dubovej tu okrem iného píše:

"Výskum roku 1959 potvrdil, že ide skutočne o opevnené haľštatské sídlisko, ktorého profily valu ukazujú 2 m hlbokú priekopu, zapustenú do červenej prepálenej hliny so zvyškami zhorenej drevenej konštrukcie.

Priekopa mala v čase výskumu klinovitý tvar s kamenným murivom na JZ (juhozápadnej) strane jej spodnej časti. Od hlinenej podlahy dosahovalo murivo miestami výšku 1 m, inde menej, a pri vrchu vytváralo niekde až 50 cm široký stupeň, asi na uloženie drevenej nadstavby, z ktorej zostali stopy po koloch. V spodnej časti priekopy je oproti kamennému murivu zosunutá zemina, zo strany vypaženej pôvodne kálaným drevom a guľatinou. Doskovité nezhorené zvyšky, zasahujúce do zosunutej zeminy, v priekope pokračujú niekedy aj medzi červenou tehlovinou jej výplne, ale môžu to byť i nezhorené (karbonizované) časti drevenej konštrukcie. Podľa všetkého sa ukazuje, že priekopa nebola pôvodne klinovitá, ale aj v podlahovej časti o niečo širšia než 1 m a pokračovala pozdĺž celého valu. Kamenný stupeň so stopami po koloch niesol pôvodne ťažisko drevenej stavby, ktorá pokračovala v korune valového násypu po celej dĺžke. Názorne na to poukazujú oba profily z roku 1959 a 1984.

Pieskovcové kamene, ktoré pôvodne mohli tvoriť nehorľavé obloženie prednej časti drevenej palisády, ležia v súvislej vrstve na valovom násype pod vrstvou humusu. Podľa toho mohla v korune valu stáť drevená palisáda, do ktorej bol prístup z nádvorja a pozdĺž chodby zapustenej do zeme, umožňujúcej komunikáciu

Sedliacka Dubová - Hrádok. Približná rekonštrukcia halštatského opevneného sídliska

po celej dĺžke valu. Palisáda s chodbou (priekopou) bola krytá spoločnou strechou, sklonenou do sídliska, kde bol k priekope navrhovaný násyp do výšky 1 m so spádom do sídliska, aby povrchová voda zo striech mohla odtekať a nezatápala do zeme zapustenú komunikáciu.

Šírka drevenej konštrukcie s chodbou pod spoločnou strechou mohla merať približne 4 m. Vo vzdialenosti 9 m od opevnenia boli situované už najbližšie sídliskové objekty, z ktorých na pôvodných miestach sa zachovali črepy a mazanica z chát.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje najvyššia časť valového opevnenia. Informatívnymi sondami z roku 1982 a 1984 sa zistilo, že táto časť valu pozostáva výlučne z červenej prepálenej hliny s odtlačkami zrubových drier, diagonálne poprekladaných (roštovo-skriňová konštrukcia). Z vrchu je hlina takmer kompaktná, v dôsledku poveternostného vplyvu. V hĺbke 1 m tvorí už hrudy a hlbšie väčšie celky s odtlačenou guľatinou. Na vonkajšej strane sa zistilo kamenné murivo, ktoré tu mohlo byť vo funkcii predprsne. Pomerne veľká kubatúra červenej prepálenej hliny s miernejším spádom do sídliska naznačuje, že šlo o neobyčajne mohutnú roštovo-skriňovú konštrukciu, doplnenú - vystlanú hlinou, opatrenú kamenným múrom, postavenú vysoko nad terén. Aká bola pôvodná výška dnes ťažko určiť, len z výstielky hlinou zostala po deštrukcii na zhorenisku dodnes 3 m vysoká hromada červenej prepálenej hliny, lemujúca severný oblúk hradiska. Opevnené sídlisko v Sedliackej Dubovej mohlo byť podobne ako Hrádok v Medzibrodí len v obranyschopnom stave udržiavaným útočiskom. Inak otvorená osada bola situovaná na úpäť dubovského Hrádku. Nová ulica, vedúca od budovy kultúrneho domu a MNV k cintorínu, odkryla na viacerých miestach zvyšky halštatských sídliskových objektov s črepami. Markantnejšie sa to ukázalo v prípade bytovej jednotky Jozefa Brtoša, č. 147, na parc. č. 3190/16 kat. úz. Sedliacka Dubová, kde v profile hĺbkového výkopu na základ domu ukázala sa v hĺbke 70 cm kultúrna vrstva. Pri plošnom odkryve podarilo sa dokumentovať severovýchodnú stranu základu halštatského obytného objektu v dĺžke 580 cm, so stopami prekríženia náročia na oboch

koncoch. Základové drevo, hrubé asi 25 cm, bolo uložené v úrovni podlahy, 30 cm pod Úrovňou dnešného terénu. Takto zahĺbený objekt, ktorého šírka dosahovala 410 cm, bol zničený požiarom, pretože okrem stôp karbonizovaného dreva bol jeho rozsah vyznačený načerveno vypálenou hlinou bez podmurovky. Črepy nájdené v skúmanej časti sídliskového objektu sú halštatského rázu, ale nachodia sa medzi nimi už aj zosilnené okraje hrebeňovaných nádob, obsahujúce už tuhu zo staršej doby laténskej. Na ostatnej ploche južného úbočia Hrádku možno predpokladať ďalšie sídliskové objekty, orientované stupňovite v radoch. Nie je vylúčené, že takéto rady obydľí môžu byť spoločne situované aj nižšie, v priestore dnešných prídomových záhrad. V každom prípade táto osada bola situovaná nad inundačným územím rieky Oravy, ktorá ešte i v tom čase mohla občas zaplavovať okolie.

Opevnený hrádok v Sedliackej Dubovej slúžil vyššej, možno polovojenskej zložke, a poskytoval bezpečie i obyvateľom osady v prípade ohrozenia.

Zánik opevneného sídliska i vlastnej osady môžeme podľa nálezov datovať podobne ako Hrádok v Istebnom do strednej doby laténskej v 3. až 2. storočí pred n. l."

DEJINY

Zo starších dejín

Sedliacka Dubová, označovaná v starých listinách ako *Dubova Colonorum*, *Paraszt Dubova*, patrí medzi najstaršie obce na Orave. Najstarší dokument o obci sa nezachoval. V 14. storočí však Sedliacka Dubová bola významným kultovým strediskom. Možno sa tak stalo vďaka návšteve pápežského legáta Raimunda de Bonofalo z Avignonu.

V roku 1333 na Orave zaevidoval dve fary: na hrade a v Tvrdošíne. Okolo roku 1370 zanikla hradná fara a vytvorili sa nové - medzi nimi aj v Sedliackej Dubovej.

Vo vizitácii Petra Pazmányho roku 1397 sa spomína fara *Robova* (dobova) a správca fary bol súčasne kaplánom hradnej kaplnky. Pôvodný drevený kostolík postavili na vršku Žiar. Toto miesto ľudia nazývali aj "*na Hradišti*".¹

V roku 1420 sa spomína Sedliacka Dubová ako dedina patriaca k Oravskému hradu. V tomto čase patrila kráľovi. Označením *Sedliacka* sa odlišovala od *Valaskej* a je zaujímavé, že sa tu nevyvinul šoltýsky systém spravovania obce ako v ostatných sedliackych dedinách. Vo svojom chotári nemala ani šoltýsku raľu. Azda súčasne bola osídlená časť nazývaná dlhá Lúka, patriaca do Sedliackej Dubovej a z tejto sídlíštnej jednotky sa v 15. storočí vyvinula dedina Dlhá Lúka, Dlhá. Tu bola šoltýska raľa a richtári Dluholuckí spravovali obidve obce. Voľba richtára v Sedliackej Dubovej začala zavedením tereziánskeho urbáru v roku 1772.

V najstaršom zachovanom daňovom súpise z roku 1548 sa spomínajú obce Dlhá Lúka a Dubová.² Mali jedného richtára a spoločný chotár. Daň platili od brány (porty), ktorá bola jednotkou zdanenia. Znamenala jednu usadlosť - raľu, na ktorej žili 2-3 i viac rodín. Od brány sa platil 1 uhorský florén. Počet zdanených usadlostí (brán) v Sedliackej Dubovej v rokoch 1549-1600

bol nasledovný: 1549 - 8; 1554 - 6,5; 1559 - 7,5; 1565 - 13;
1570 - 12; 1578 - 11; 1600 - 12.

Lisobanec Dubánska Loka Babinovo
14 Dubovna

A: 54 p: 3	A: 54 p: 3	A: 54 p: 3	A: 54 p: 3
A: 55 p: 4	A: 55 p: 4	A: 55 p: 4	A: 55 p: 4
A: 56 p: 4	A: 56 p: 4	A: 56 p: 4	A: 56 p: 4
A: 57 p: 4	A: 57 p: 4	A: 57 p: 4	A: 57 p: 4
A: 58 p: 3	A: 58 p: 3	A: 58 p: 3	A: 58 p: 3
A: 64 65 p: 4	A: 64 65 p: 4	A: 64 65 p: 4	A: 64 65 p: 4
A: 66 p: 5	A: 66 p: 5	A: 66 p: 5	A: 66 p: 5
A: 67 p: 5	A: 67 p: 5	A: 67 p: 5	A: 67 p: 5
A: 69 70 p: 5	A: 69 70 p: 5	A: 69 70 p: 5	A: 69 70 p: 5
A: 72 73 p: 4	A: 72 73 p: 4	A: 72 73 p: 4	A: 72 73 p: 4
74 75 p: 4	74 75 p: 4	74 75 p: 4	74 75 p: 4
76 77 p: 4	76 77 p: 4	76 77 p: 4	76 77 p: 4
A: 78 p: 4	A: 78 p: 11	A: 78 p: 3	A: 78 p: 2

Daňové súpisy z rokov 1549-1577

'Křivánská Dubová
 Bona puzimá d'v'á d'v'á
 pro v'ij
 jule 1
 j'uzimá 1
 k'uzimá 1
 d'v'á 1
 v'ij 1
 Legota horní
 Bona puzimá d'v'á d'v'á

D'v'á d'v'á d'v'á 17. 12. 1600
 Dubová ob'v'ozu
 Quia puzimá d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á
 19. m'nc ob' magnam puzimá d'v'á d'v'á d'v'á
 puzimá d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á
 v'ij d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á
 m'nc d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á
 ob'v'oz d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á
 D'v'á d'v'á d'v'á d'v'á d'v'á
 Křivánská

Daňové súpisy z rokov 1548 a 1600

V roku 1565 malo mestečko Tvrdošín 10 brán, teda rozsahom osídlenia bolo menšie ako Sedliacka Dubová.

Gróf Juraj Thurzo upravil vzťahy s obcou urbárskou dohodou dňa 8. septembra 1607. V nej ustálil poplatky poddaných Sedliackej Dubovej. Od pôdy platili 130 florénov, dávky od zrna 6 florénov, 3 florény za 6 lukien jačmeňa ročne, pre zámockú kuchyňu dávali 25 kohútov, 13 husí, 100 vajec, 6 jarabíc a s Dlhou jedného vykrmeného vola. K ostatným poddanským povinnostiam patrilo *"povstať v zbroji, zámok opravovať, dary dávať, desiatok od oviec a medu, nosiť listy, dávať kone na cestu, hostiť milostivých pánov a dávať desiatok od šindľov"*. Sedliacka Dubová dostala do užívania pasienky Kozice, aby chovali 500 oviec. Dubovské lúky na Kozici poskytovali sena na 50 vozov. V Sedliackej Dubovej boli výborné podmienky na rybolov. Od založenia obce tu bola rybárska raľa. Rybári, oslobodení od bežných daní a dávok, dávali 500 bielych rýb. Menšia hlavátka sa počítala za 6 bielych rýb. Mrena sa počítala za štyri biele ryby. Rybári dostávali z panskej hory drevo na truhlice. Dubovskí hájníci dávali 6 jarabíc, 24 pstruhov, 3 líšky alebo 1 vlka a 1 zajaca.³

Podrobný prehľad o osídlení Sedliackej Dubovej poskytuje urbár z roku 1625. Obec patrila k správe Dlholúčkych richtárov, mala šesť ralií - usadlostí o rozlohe 30 hektárov s názvami podľa mien osadníkov. Na Beltovičovej žila rodina Davida Hrica, Stana Baltu, Ščesna Baltu, Tomáša Malinu a Jurka Malinu. Na Blaškovičovej žila rodina Mateja Blaškoviča, Janču Blaškoviča, Ondreja Blaškoviča, Ivana Slepého a Dory Kovačky. Na Murinčíkovej žila rodina Adama Murinčíka, Mikuláša Murinčíka, Pavla Murinčíka a Ondreja Vicančíka. Na Miškovičovej žila rodina Miša Ollu, Martina Ollu, Miša Dzura, Davča Dzura, Ondreja Vajčuníka a Jana Oguleca. Kozovičovu ralu obývali rodiny Miša Kozu, Stana Kozu, Miša Mudroňa, Janoša Megele, Davida Hrkúta a Miša Hrkúta. Na Rybárskej rali žil Križo Brdovič, David Mikuš a Ondrej Pietka. Na jednu usadlosť vysiali 30 lukien zrna a narobili sena na 8 vozov. V chotári sa nachádzal Jastrabý Laz, ktorý užíval obyvateľ Dlhej Dančík. Po jeho smrti synovia odišli z obce a Laz ostal pustý, hoci sa tu mohlo vysiať 15 lukien zrna a

narobiť sena na niekoľko vozov. Grófká Alžbeta Czoborová prenajímala tento Laz za tri zlatky ročne. Najčastejšie prenajímali Laz obyvatelia Dlhej, ale v čase urbáru ju užíval Juraj Gašo z Chlebníc.

Dane a poplatky v urbári z roku 1625 sa spomínajú tie isté ako v dohode z roku 1607. Od rybárskej rale platili poddaní 20 florénov a odovzdávali 500 rýb. Podľa novej dohody dostali obyvatelia Dubovej hôľne pasienky Osobitá a Liesek. Chovali tu 625 oviec. Kože z lovnej zveriny nesmeli predávať nikomu len Oravskému panstvu, pod pokutou 12 florénov. V tomto období žilo v Sedliackej Dubovej 30 rodín - okolo 150 obyvateľov.⁴

Oravskí zemepáni Thurzovci ako stúpenci luterizmu sa snažili o evanjelizáciu fár na svojom panstve. V kanonickej vizitácii z roku 1559 je o Dubovej zaznačené: "*V Dubovej, patriacej pod Oravský zámok je kostol pekne vystavaný, zasvätený sv. Kozmovi a Damiánovi.*

Za Petra Kostku nedostával farar desiatok, ani teraz ho nedostával, hrad dával desiatky kostolu blahoslavenej Panny, postavenému pod hradom a dubovský farár v ňom vysluhoval".

V roku 1611 navštívil dubovskú farnosť evanjelický superintendent Eliáš Lányi. Spísal inventár kostola a príjmy (dôchodky) farnosti. Plynuli z malých políčok na Vrtelezi v Dlhej, z Kutiny, Prostredného poľa, poľa pri járku hore Dubovím, Hriadky za vodou, Dielca pri Kozovej, ale toto políčko zničila povodeň a nazývali ho zem močiarna.

Farské políčka boli na Hradišti, Zábreži, hornom a dolnom Laze, dve hriadky za humnami, na Kratinách, Dielci, Rovinke, Dielniciach za Hricom, na Vyšnom nad Studňou, na Trnáne, v Klinoch, konci Prieborna za kostolom a tri záhrady kapustné pri dome. Päť až dvanásť cubulov (1 cubulus = 159 litrov) obilia dostávala farnosť z hradu, Dlhej, Hornej Lehoty, Krivej a Chlebníc. Eliáš Lányi zaznamenal aj dôchodky učiteľa, ktorý okrem školských povinností spieval a zvonil pri pohreboch.⁵

V roku 1625 navštívil Dubovú superintendent Hodík a zaznamenal, že kostol, fara a škola "*hrozí zrútením*", zároveň po-prosil grófkú Alžbetu Czoborovú, aby pomohla príspevkami a

darmi na výstavbu dubovského kostola. V rokoch 1603-1635 pôsobili v Sedliackej Dubovej evanjelickí kňazi a učelia. Ján Sopucius (1603-1640), prvý evanjelický kňaz, prišiel do Dubovej z Bytče po dohode s palatínom Jurajom Thurzom. Pôsobil tu do svojej smrti. Jeho syn Eliaš bol diakonom v rokoch 1626-1630. Často sa škriepil a bol neoblúbený "*pre ducha nepokojného a jazyka nezdržanlivého*". V rokoch 1640-1646 pôsobil v Dubovej Štefan Bocko. Zaslúžil sa o postavenie nového dreveného kostola s kamennou vežou. Odišiel do Námestova a tam sa stal spoluorganizátorom Pikovho povstania. Dubovskú faru spravoval Juraj Rafanides, avšak s obyvateľmi si nerozumel, často sa na nich sťažoval, že mu chodia po poli. V roku 1672 po potlačení Pikovho povstania ho obyvatelia Dubovej z fary vyhnali.⁶ Od roku 1648 vykonával v Sedliackej Dubovej a Nižnej misijnú činnosť katolícky kňaz Jakub Kvasnievski. Snažil sa obyvateľov obrátiť na katolícku vieru. 29. marca 1650 dosiahol u grófa Štefana Thökölyho povolenie slobodného vyznania viery na Oravskom panstve.

V období reformácie vyučovali v dubovskej škole evanjelickí učelia: Michal Hružik (1603-1643), Ján Škoroš (1643-1654), Šimon Skoroš (1654-1656), Eliáš Ursínus (1656-1667), Martin Sabatka (1667-1670), Matej Kordoš (1670-1672). Michal Hružik bol prvým učiteľom nadaného Jána Fabríciusa, rodáka zo Sedliackej Dubovej.⁷

Počas odboja Imricha Thökölyho pôsobil krátku dobu v Sedliackej Dubovej evanjelický kňaz Michal Koromšay, ale prívrženci Mariášiho ho v roku 1685 vyhnali. Krátku dobu bol väznený na zámku a po prepustení odišiel z Oravy. Dubovská farnosť bola vrátená katolíkom a do roku 1705 tu pôsobil Pavol Albertovič. Za Rákoczyho povstania sa evanjelici ešte raz zmocnili dubovskej fary v rokoch 1705-1709. V spomenutom roku sa Pavol Albertovič vrátil.

V 18. storočí v Sedliackej Dubovej vyučoval: Adam Agner (do roku 1702), Adam Trnaj (1703-1706), Michal Tonkovič (1707), Ján Hadrík, Martin Levius (1708-1713), Ondrej Gandlík (1714-1727), Štefan Gandlík (do roku 1759). V kanonickej

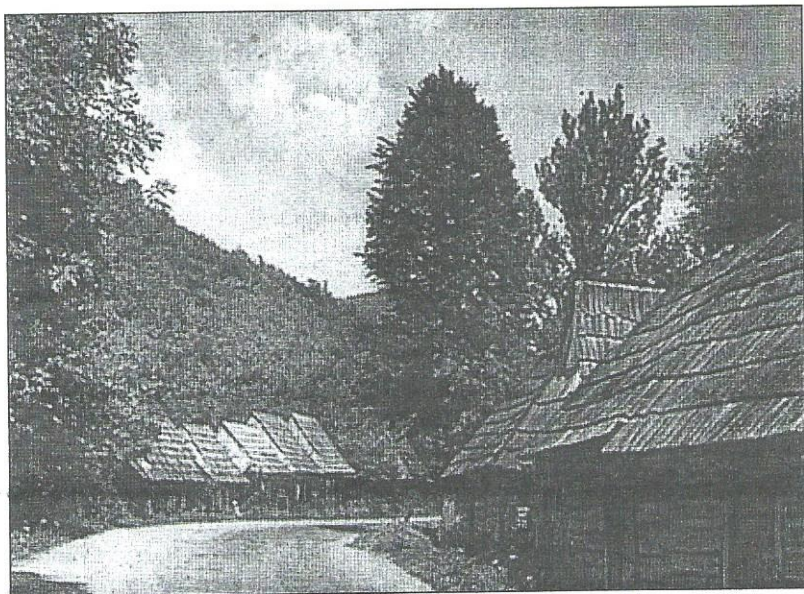

vizitácii je o Štefanovi Gandlíkovi zaznačené: *"katolík, vyznanie viery zložil, v obradoch cirkvi katolíckej zbehlý, je dostatočnej vedy a spôsobilosti v speve, vo výuke dietok a zvyklom zvonení, dobrých mravov, farárovi poslušný"*.

Učiteľ vyučoval písanie, čítanie, rátanie, maďarčinu, slovenčinu a cirkevné dejiny z Alváryho šlabikára a Eванjelja. Škola slúžila žiakom zo Sedliackej Dubovej, Dlhej, Chlebníc, Krivej a Hornej Lehoty.

V rokoch 1759-1793 niet zmienky o škole v Dubovej. Možno to bol dôvod, že obyvatelia v roku 1794 odmietli platiť učiteľa a bezmocný bol aj župný riaditeľ normálnych škôl.

V roku 1683 postihla obec veľká pohroma. Bola vypálená Litovským vojskom. Ešte v roku 1686 je o dedine zaznačené: *"Nachádzajú sa tam len dve sedliacke usadlosti, dobytok čiastočne utratili pri ťažení cisárskeho vojska, čiastočne ho zrekvírovali kuruci a Litvania"*.⁸ V roku 1690 bolo možné zdaníť len 3,25 usadlosti (rale) a do roku 1712 sa zmohli 4 rale. Až v roku 1715 boli

Skupina sypární s pivnicami a zemiakovými jamami

všetky rale osídlené, žilo tu 50 rodín, okolo 250 obyvateľov. O-sevnej plochy bolo na 510 korcov zrna, lúk na 48 vozov sena. Do pokojného života obyvateľov ničivo zasiahli zamrznuté roky 1715-1716. Ešte v júni mrzlo a skorý príchod zimy spôsobil neúrodu, hlad, uhynutie dobytky a rozšírenie epidémie moru. Mnohí obyvatelia odišli na dolnú zem, aby si uchránili holý život.

V roku 1728 bol v obci postavený mlyn. Dovtedy chodili mlieť do Dlhej

Sedliacka Dubová bola dedina roľnícka. Remeslá a obchod sa tu nerozvinuli pre blízkosť Tvrdošína, kde na trhoch a jarmokoch boli poskytnuté všetky potrebné tovary.

V štátnom súpise rímsko-katolíckych kostolov, fár a ich dôchodkov na Orave v roku 1766 v tzv. dolnom obvode okresu sa o fare v Sedliackej Dubovej uvádza:

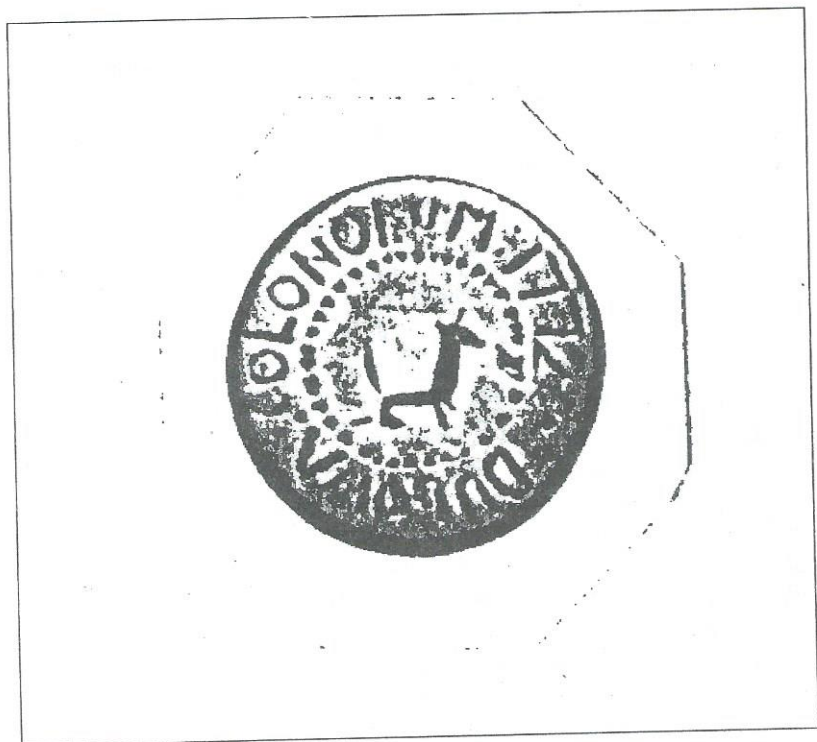
"Kostol je murovaný, spreď 20 rokov, postavený zbožnosťou veriacich a z peňazí kostola, je vybavený bohoslužobným inventárom. Je tu aj drevená kaplnka v susedstve bývania farárovho, aby sa predišlo námahe, spôsobovanej vstupom do kostola nachádzajúceho sa na vyššom návrší, nákladom farníkov roku 1725 postavená.

Dôchodky kostola: Pevných z kapitálu 220 zlatých pánu Jozefovi Bajči na zákonný úrok 6 percentný požičaných.

Budova fary: Stavia sa murovaná.

Farár: Dôstojný pán Štefan Svatý.

Jeho dôchodky: Má jednu ralu a ovocnú záhradu. Dostáva za trávu; z lúk; dedina dáva malý voz sena; z roľ obsievaných pšenickou, za 8 meríc po dva zlaté; za žito podobne, za 9 meríc po 2 zlaté; za jačmeň, miera po 1, 10; za miešané 32 meríc po 75 denárov; za ovos, merica po 60 denárov; z lanu; z hrachu, 3 a pol merice po 2 zlaté; tri vozy palivového dreva po 50 denárov; má okrem toho i slobodné zaopatrovanie sa drevom z lesov obce; (úžitok z 5 kráv a úžitok zo slamy, určených na vydržiavanie rodiny a zápražného dobytky sa tu nevykazuje); od krstu po 15 denárov; od sobáša spolu s úvodom mladuchy po 80 denárov; v prírodninách dostáva 18 korcov jačmeňa po 80 denárov; dedina dáva 15 korcov žita po 90 denárov; jačmeňa 15 korcov po 80

Obecná pečať

denárov; ovsu 15 korcov po 40 denárov; 5 korcov chmelu po 25 denárov; mlynár platí samostatne. Má 4 fľie: Chlebnice, Dlhá, Horná Lehota, Krivá." Dôchodky z týchto fľií sú v súpise uvádzané samostatne.

Medzníkom v dejinách obce bol rok 1772. Obyvatelia Dubovej prijali tereziánsky urbár a prvýkrát volili obecného richtára, podrichtára, prísazných (prisahaných, boženíkov) a notára. Dali si vyhotoviť obecnú pečať s erbovým znakom: v popredí srnec, v pozadí suchý strom a po obvode kruhopis DUBOVA COLONORUM 1772. V tomto čase žilo v obci na šiestich raliach 332 ľudí v 62 domoch. V rokoch 1828 až 1940 to boli nasledovné počty:

Roky Domy Počet obyvateľov

1828	472	69
1869	503	88
1880	551	85
1890	551	107
1900	497	109
1910	408	106
1920	413	105
1930	395	102
1940	323	101

Prvé dve desaťročia 19. storočia boli pre Sedliacku Dubovú nešťastné. V apríli roku 1808 veľká povodeň úplne zničila dedinu. Rozvodnená Orava podmyla a rozborila domy, humná, maštale, odnášala dobytok, drevo, rozličné roľnícke náradia a riady. Veľa ľudí sa utopilo. Táto katastrofa sa zopakovala v roku 1813.

V obvode farnosti, teda v obciach Sedliacka Dubová, Chlebnice, Horná Lehota a Krivá, mala aj cholera v roku 1831 ťažké dôsledky. V júli 1831 napríklad zomrelo 5 ľudí, v auguste 8 ľudí, ale v septembri 1831 už 61 ľudí, v októbri 78 ľudí a v novembri 14 ľudí. V ďalších mesiacoch sa úmrtnosť ustálila.

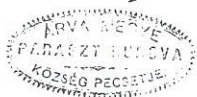
V roku 1813 Oravské panstvo postavilo krčmu na obecnom pozemku. Obyvatelia Dubovej žiadali ako náhradu pasienok alebo les. Po márných sľuboch podali 2. decembra 1840 žalobu na regulačno-komasáčny súd "proti zemskému panstvu".⁹ Tento územný spor sa vliekol šesťdesiatšesť rokov a vyriešil sa až urbárskou dohodou dňa 20. augusta 1880. Dohoda obsahovala 11 bodov, ktoré upravovali vzťahy medzi bývalými poddanými (urbárikmi) a Oravským panstvom. V prvom rade sa obec zriekla pozemku pod panskou krčmou v prospech panstva a sľúbila, že sa pre tento pozemkový prevod nebude nikdy súdiť. Bývalí urbarialisti sa v druhom bode zaviazali, že komasáciu (scefovanie pozemkov) uhradia a nebudú požadovať úhradu od Oravského panstva. V treťom bode sa Oravské panstvo navždy vzdalo vlastníctva ráľ, sesí a gruntov v Sedliackej Dubovej a *"na večnosť odstúpili aj všetky remenentionálne grunty, ktoré by sa v chotári tomto nachádzali, do úplnej vlastnosti bývalých*

Hlohovské od kralj. (a. d. 1888 § 13110)

Úradné Svedectvo

3) Hlovi, ktorého dolupodpisavij, stymto hlovi-
verze av predomile poznamene, za staly av
nachodivaci pa nav usemi ofca Sedliacka-
Dubava v poli rečonomi "Sihot" už vyše
20 rokov nazpät povstavac od roku 1855.
aneboť od toho časid av nakon o avlovan
prave do žirita vstúpil neproekčanava
bez toho aby susstavij av jinym oprav-
nenim vstavateln škodil ke bez toho aby
opravenim avjinim iných od prichitnej
vychoviti pa škodlivj uzavij bol: - jstom-
je. Štraviva neodobudratia av povolena
opravenosti mlynu av spomeruileto
svedctvo toto v blavane, ho vlastnoručne
podpijuje av, ponovic, stoz más udane
jednotvenia mlynu toho už vyše ako 20.
rokov pamätáme.

Sedliackej-Dubovej č. 1to Marca 1888.

Prof. Tomáš
Jan Kapitán proskani
Mária Čudný

Úradné svedectvo o mlyne

poddaných".

Do roku 1848 boli urbárske lesy v chotári Sedliackej Dubovej tak vyrúbané, že v čase zmluvy mali tieto lesy len mladučké porasty. Preto v štvrtom bode dohody Oravské panstvo prepustilo obci les Pálenica, v ktorom mohli rúbať najpotrebnejšiu drevnú hmotu. Piaty bod dohody znel: "*Ponevác v chotári obce Dubova Colonorum pasienok veľmi roztratený a z väčšej čiastky len z menších plôch sa skladá, nech je z Oravského panstva vydelená pasienková plocha a navždy odstúpená urbárskym majiteľom*".

V šiestom bode prebrala obec starostlivosť o farnosť a školu vo veciach údržby a dodávky dreva na kúrenie. Konkrétne podmienky boli rozpracované v kanonických vizitáciách a obec ich vždy dodržiavala. Siedmy bod sa týkal podnikateľských činností, z ktorých plynuli značné zisky: poľovního práva, rybolovu, čapovania piva a liehových nápojov. Panstvu zostal hostinec s koncesiou celoročnej prevádzky. Obec mohla "*šenkovať víno od Michala do Vianoc*", poľovné a rybolovné právo užívala slobodne. Ďalší bod sa týkal užívania ciest, chodníkov a mostov. Obec sa zachovala nadmieru veľkoryso, lebo v ôsmom bode prijala zásadu "podľa potreby". Naproti tomu za používanie mosta na vicinálnej ceste Dlhá-Chlebnice platili obyvatelia Dubovej mýtno dve koruny obci Dlhá. Ostatné tri body urbárskej dohody zdôrazňovali splnenie formálnych podmienok, ktoré zmluvu s konečnou platnosťou uznali. V závere dohoda obsahuje menovitý zoznam bývalých urbarialistov. Niektorí boli potomkovia rodov zo 16. a 17. storočia: Potocký, Ollík, Brtoš, Murín; z 18. a 19. storočia rody: Machaj, Žufka, Kičin, Kleň, Strežo, Staško, Colotka, Huček, Korbeľ, Jelenčík, Pietka, Tomáš, Štiga, Zajac, Klemko, Beto, Vilček, Kršák, Karetka, Janček, Kozák, Zrnčík, Kapitán, Babinec, Mrmaj, Mihál, Macák, Šutý, Maxoň, Ďubek, Tyroler, Gáliq, Kuchár.

V roku 1880 bolo v Sedliackej Dubovej 53 bývalých urbarialistov.¹⁰

Pri tvorbe dohody obec zastupoval richtár Ján Kleň, podrichár Ondrej Murín, prisažní Jozef Machaj, Jaroslav Potocký, Jozef

Staško, Ondrej Brtoš, Jozef Kičín, Jozef Jančo, Ján Colotka a farrár Pavol Kuchár.

Lesný majetok bývalých urbarialistov v dubovskom chotári tvoril 16 celkov oddelených od seba. Hraničil s lesmi Dlhej a Hornej Lehoty a mal rozlohu 197,7526 ha, z toho 4,9 ha tvorili lúky. Les sa rozprestieral vo vrchoch Oravskej Magury a 73 % porastov tvoril smrek, 26 % buk a ostatok jedľa. Lesné lokality sa nazývali: Paseka, Hlboká, Skalka-Dolina, Príkra, Príkra-Kraviarky, Merkovo, Merkovo-Pilátovo, Poľany, Smoleňová, Klince-Uhlisko, Dubová, Skalka, Dielce-Havelisko, Vrátno, Magura, Pálenie, Klince, Danček, Háj, Fizúreň, Jastrabé, Stojkov, Pod Vrátno, Hrady, Sihof, Leštíny, Pasiečky, Mikulovo, Miestny hon, Za Háj, Háj, Doliny, Jama na Dielci, Dielnice, Roveň.

Pôda sa merala na grajciare, 100 grajciarov sa rovnalo 3,70 ha, 50 grajciarov = 1,85 alebo 2 štvrtkám, čiže 8 katastrálnym jutrám. Jedna štvrtka poľa mala 25 grajciarov, čiže 4 katastrálne jutrá. Tieto miestne merné jednotky prepočítali pri komasácii v roku 1892.

V roku 1888 richtár Jozef Tomáš a prisašní: Ján Jelenčík, Ján Kapitán, Jozef Kapitán, Jozef Kleň, Ondrej Slamka žiadali o povolenie vystavať nový mlyn na Sihoti. V tomto období urbárske záležitosti riešil obecný úrad, avšak v nasledujúcom období bývalí urbarialisti tvorili spolok podielnikov lesného majetku. Podľa podielov dostali hlasy a volili predsedu, zástupcu, gazdu, pokladníka, lesných hájnikov a členov výboru. Vo funkcii predsedov spolku sa vystriedal Ján Jelenčík (do 1911), Ján Žochňák (1911), Juraj Potocký (1926), Jozef Staško (1935), Ondrej Maxoň (1937, Ján Machaj (1940), Ján Tomáš a Jozef Karetka. Za 30 rokov pribudlo 102 podielnikov, v roku 1909 sa v zozname k hlasovaniu oprávnených gruntmajiteľov uvádza 155 podielnikov. K menám rodov spomenutých v urbárskej dohode z 20. augusta 1880 pribudli mená: Haviar, Štrbavý, Kitka, Míchna, Belvek, Mazura, Parenta, Žochňák, Geloň, Čižmár, Baga, Kubačka, Klocok, Kurčinka, Darčák, Makaron.

V roku 1871 sa v Sedliackej Dubovej vytvoril Obvodný notársky úrad. Sídlil tu do konca prvej svetovej vojny, potom sa

jeho sídlom stala Horná Lehota a v rokoch 1922-1945 Oravský Podzámok.

Začiatkom 20. storočia Sedliacka Dubová patrila k obciam s veľkým vystáhovalctvom. V samotnej obci, ale aj v širšom okolí nebolo pracovných príležitostí. V 20-tych rokoch odchádzala ďalšia generácia za predkami, ktorí sa usadili v Kanade a nevrátili sa do starej vlasti. V roku 1923 bolo vydaných 13 cestovných pasov, v roku 1924 14 cestovných pasov, v roku 1926 10 cestovných pasov, v roku 1939 13 cestovných pasov a o rok neskôr 12 cestovných pasov.

Učiteľka Mária Konfalová v roku 1926 zaznačila o pomeroch v obci: *"niektorí občania sa vrátili z Ameriky domov bohatí, kúpili pôdu, dom a prispeli značnými finančnými čiastkami na obnovu kostola, nové zvony, obrazy, sochy a lavice"*. Hodnota pôdy za I katastrálne jutro v roku 1924 bola v Sedliackej Dubovej 1 000-1 200 korún.

Vo voľbách v roku 1923 bol za obecného starostu zvolený Ján Staško, do obecného výboru Anton Machaj, Anton Karetka, Jozef Karetka, Kozef Kleň, Jozef Bartoš, Ján Slamka a Ján Mihál. Organizačný štatút obce prijali dňa 19. októbra 1924. Za svoju prvoradú úlohu považovali reguláciu Oravy, ktorá v čase záplav neustále spôsobovala majetkové škody občanom. Voda prúdila dolinou cez pasienky a lúky. Bolo potrebné spevniť pravú stranu poniže železničného mosta v dĺžke 660 metrov. Stavebné práce začali spolu s obyvateľmi Hornej Lehoty v roku 1930, keď štát prispel dotáciou (75 % zo 690 000 Kčs) a obce dostali pôžičky. Koncom 20-tych rokov sa začalo s výstavbou obecného urbárskeho domu, ktorý slúžil na podnikanie, obchod, kultúrne podujatia i zhromaždenia.

Vo voľbách v roku 1927 si občania zvolili za starostu Jozefa Karetku a poslancov: Jána Kleňa, Jána Mihála, Jána Colotku, Juraja Potockého, Antona Karetku, Jána Slamku, Jozefa Staška, Petra Michnu, Antona Machaja, Ondreja Maxoňa, Petra Potockého Antona Murinu, Jozefa Michnu.

Naliehavou celoobecnou záležitosťou bola stavba školy. Vyučovalo sa vo vyše storočnej dreveničke, ktorá do roku 1830

slúžila aj pre deti z Hornej Lehoty a do roku 1850 aj pre deti z Dlhej. V roku 1882 vykúpil "školský fundus" za 100 zlatých richtár Ján Kleň s prísaznými Ondrejom Murinom, Jánom Macákom, Jozefom Machajom, Jurajom Potockým, Jozefom Staškom a Jozefom Čižmárom. Predsedom obecnej školskej stolice bol farár Pavol Kuchár.

Od roku 1925 dolnokubínsky školský inšpektor každoročne podával správu ministerstvu školstva a národnej osvety o prehliadke škôl. O škole v Dubovej v roku 1926 napísal: *"Vonkajší vzhľad vôbec nezodpovedá. Škola je umiestnená v jednej sedliackej budove, ktorej bočné staviská sú ešte v biednejšom stave. Zrovna tak vypadá aj učebná sieň. Má rozmery 6,48 m x 8,05 m x 2,90 m. Strop je nepodšalovaný. Učebňa má po dva obloky na juhozápadnej a severozápadnej strane, 3 metre od školy je nevy-murované hnojisko. Škole chýba studňa. Pod školskou sieňou je zasypaná pivnica, ovšem vraj plná vody. Niektoré čiastky budovy sú úplne zhnité. Prospech žiakov je dobrý, v počtoch a čítaní pekný výsledok, v ostatných predmetoch dobrý. Chovanie žiakov je dobré aj mimo školy. Zdravotný stav žiactva je výborný. Obec Sedliacka Dubová je dosť bohatá. Ľudia sú usilovní, pracovití, nábožní."* V roku 1928 napísal: *"Školská budova vôbec nevyhovuje. Škola nemá sociálne zariadenie, dvor, záhradu. Chýba kabinet, 44 učebných pomôcok je uložených čiastočne v skrini, čiastočne visia na stenách."*

Po týchto správach vyzvalo ministerstvo školstva a národnej osvety obec, aby sa postarala o dôstojnú školskú budovu. Obec dostala tri vládne napomenutia (1925, 1926, 1927) a keď sa ani potom nepostarala o školu, ministerstvo školstva výnosom dňa 24. mája 1929 zrušilo Rímsko-katolícku školu v Sedliackej Dubovej a zriadilo štátnu ľudovú školu od 1. septembra 1930. Obec dostala vládne nariadenie postaviť obecnú ľudovú školu s dvoma triedami a bytom pre učiteľa. Obyvatelia obce sa rozhodli venovať pre školské účely budovu obecného domu, stavanú pôvodne pre potravný spolok. Tento návrh nakoniec neprešiel a novú školu postavili v roku 1936. Ministerstvo školstva požiadali o jej menovanie na rímsko-katolícku.¹³

V rokoch 1865-1947 v škole učil Jozef Pacák, Ján Araňoš, Peter Bugala, Peter Tomkuliak, Jozef Radlinský, Jozef Kozempil, J. Gallas, J. Grígeľ, M. Ferček, Štefan Magúth, Emil Tomkuliak (v roku 1915 zahynul na ruskom fronte), Alexander Drobný, Mária Konfalová, Etela Siebertová, Ján Kulkovský, Jozef Kajan, Aurélia Svitková Kreutzigerová, Arnold Kapala.

roky	počet žiakov	počet učiteľov	počet tried	počet kníh v knižnici
1925/1926	41	1	1	269
1926/1927	43	1	1	222
1927/1928	51	1	1	226
1929/1930	62	1	1	226
1930/1931	68	2	2	12
1931/1932	70	2	2	14
1932/1933	72	2	2	21
1933/1934	68	2	2	68
1934/1935	60	2	2	127
1935/1936	62	2	2	115
1936/1937	59	2	2	126
1937/1938	81	2	2	131
1938/1939	70	2	2	127
1947/1948	45	1	2	226

V roku 1925 bol v obci založený dobrovoľný hasičský spolok. Od obce požiarnici dostali ručnú striekačku. Problémom boli nedostatočné vodné zdroje. Dopravovať vodu z Oravy bolo v čase požiaru zdlhavé a nepraktické. Potvrdil to aj požiar dňa 27. decembra 1932. Na jeho zvládnutie stará ručná striekačka nestačila. Po tomto požiari kúpili novú motorovú striekačku. Konský poľah poskytovali gazdovia podľa potreby. Hasiči z Dubovej pomáhali aj pri hasení požiarov v Chlebniciach a Dlhej.

V Sedliackej Dubovej bolo 86 roľníckych usadlostí s konským záprahom a dobrým hospodárskym inventárom. Zatiaľ, čo v okolitých obciach boli 2-3 majitelia mláťačiek, v Sedliackej Dubovej vlastnili mláťačky 14 gazdovia. Stavý domácich zvierat boli nasledovné:¹⁴

roky	kone	hov. dobytok	ošípané	ovce	kozy
1925	79	259	110	332	23
1926	50	203	56	231	21
1933	84	206	103	206	14
1945	39	199	98	206	18

Remeslami a obchodom sa zaoberal Anton Bakala, obchodník; Matej Bakala, obchodník so strižným tovarom; Herman Stern, obchodník so zmiešaným tovarom; Samuel Boher, pekáč; František Rolík, obchodník; František Matíasek, obchodník; Ján Sulla, mlynár; Štefan Škrip, mlynár; Ján Kendrala, stolár; Peter Lajš, kováč; Stanislav Kviattek, výrobca cementového stavebného materiálu a umelého kameňa; Juraj Murín Šutý, obchodník; Ľudovít Kroner, zámočník; Potravné družstvo Nupod; Anton Ďurkovič Machaj, obchodník; bývalí urbarialisti mali v lokalite Skalka kameňolom (1934).

V rámci verejno-prospešných prác sa všetci občania Sedliackej Dubovej zúčastňovali na údržbe a opravách ciest a mostov. Obecný úrad rozpisoval konkrétne činnosti nazývané "z porjadky". Každoročne pracovalo na ceste 58 občanov so záprahom a 185 s ručným náradím. V roku 1939 bola postavená cez obec asfaltová cesta. V tomto roku odsúhlasilo obecné zastupiteľstvo plán elektrifikácie.

Do Slovenského národného povstania sa zapojilo 28 občanov Sedliackej Dubovej. Jána Vavrečana odvliekli fašisti 25. februára 1945 a viac sa nevrátil.¹⁵

Obec bola oslobodená dňa 3. apríla 1945. V bojoch padli dvaja vojaci.

Dňa 11. apríla utvorili Miestny národný výbor v Sedliackej Dubovej. Za predsedu bol zvolený A. Machaj.

Obec po roku 1945

Spoločenské premeny po roku 1945 ovplyvnili pôvodný hospodársky charakter Oravy a nemohli obísť ani obec Sedliacku Dubovú. Bola to priama industrializácia Oravy, rozvoj dopravy a cestovného ruchu, kolektivizácia a mechanizácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Tieto hospodársko-geografické premeny sa však nedotýkali všetkých častí Oravy rovnako rýchlo a hlboko. Záviselo to od prírodných a morfológických pomerov.

Po oslobodení prevzal správu obce národný výbor, pred ktorým stáli ťažké úlohy. Prvé zasadanie, z ktorého sa už robil písomný zápis, sa konalo 17. septembra 1945. Dovtedy sa zápisy nerobili s odôvodnením "*nebolo vhodného zapisovateľa*". Predsedom MNV bol Ján Machaj Ďurkovič, tajomníkom Ondrej Machaj a členmi pléna: Matej Kapitán, Ján Vdovec, Jozef Karetka, Anton Slamka, Peter Žocháň, Ján Belúch, Peter Šutty, Arnold Kapala, Ján Jurík. Vedúcim úradu bol Jozef Benický

V obci žilo 408 obyvateľov, z ktorých bolo 392 odkázaných na verejný prídel. V roku 1945 sa situácia sťažila tým, že bolo daždivé počasie a následná malá úroda. Vplyvom nedostatku obilia sa osialo len 60 % plôch bez použitia umelých hnojív.

Obyvatelia v tomto roku chovali 117 kráv, 18 jalovic, 45 volov, 13 býkov a teliat. 13 obyvateľov získalo ako náhradu vojenskej kone. Rolníci používali 14 vlastných mlátačiek na elektrický pohon. V obci pracoval vodný mlyn.

Kováčsku živnosť v obci vykonával Peter Lajš, s drevom obchodoval Anton Ďurkovič Machaj, živnosť mlynársku vykonával Štefan Škrip, stolársku živnosť Ján Kendrala. Hostinskú a výčapnícku živnosť vykonával Anton Bakala, ktorý vlastnil aj obchod so zmiešaným tovarom. O udelenie hostinskej a výčapníckej živnosti požiadalo aj miestne Potravné družstvo, ktoré vlastnilo vhodnú budovu postavenú v roku 1929.

Drevenice v radovej ulicovej zástavbe

V roku 1945 sa členovia MNV na viacerých zasadaniach zaoberali sťažnosťami na existujúci hostinec, ktorý bol umiestnený v starej drevenej budove, "v miestnosti nevzhľadnej a špinavej, veľmi chatrne a nevkusne zariadenej", a doporučovali, aby uvedenú živnosť získalo Potravné družstvo. V odôvodnení sa uvádzalo, že Anton Bakala získal hostinskú a výčapnícku živnosť od Potravného družstva za Slovenského štátu, hoci nevladnil vhodné priestory. Spor sa ňaťahoval celé roky.

V roku 1946 sa v obci uskutočnili voľby. Ustanovujúce zasadanie MNV sa konalo 23. novembra 1946. Na základe výsledkov volieb mala v MNV zastúpenie len jedna - Demokratická strana. Za predsedu MNV bol zvolený Anton Slamka a za členov rady MNV Matej Kapitán, Ján Jurík, Jozef Mihál.

V zápisniciach MNV z roku 1947 sa stretávame s nasledovným zložením MNV: Ondrej Maxoň (predseda), Jozef Benický

(tajomník), Ján Murín, Ján Karetka st., Jozef Mihál, Anton Oršuliak, Ján Bartoš, Ján Jurík, Ján Jelenčík.

Medzi dôležité úlohy v obci sa v povojnových rokoch zaradila obnova urbárskeho mosta cez rieku Oravu, ktorý nemecká armáda ťažko poškodila. Po prechode frontu bol len provizórne opravený.

Do Dvojročného plánu bola zaradená rekonštrukcia obecnej cesty "Na priehrade" v intraviláne obce a meliorácia poľnohospodárskych pozemkov na piatich miestach v celkovej rozlohe 15 ha. V roku 1947 sa plánovalo so zavedením telefónu do budovy Potravného družstva. V tejto budove sa konávali zasadnutia MNV.

V roku 1947 bola v obci z prostriedkov akcie Pomoc Orave postavená vzorová studňa.

V máji 1948 MNV pracovalo v zložení: Ondrej Maxoň (predseda), Jozef Čelko (tajomník), Anton Slamka, Ján Jurík, Ján Murín, Ján Karetka, Ján Dulačka, Ján Bartoš ml., Ján Mihál. Od októbra 1948 funkciu tajomníka vykonával Vendelín Dobák.

V nasledujúcom roku pracovalo MNV v zložení: Ondrej Maxoň (predseda), Anton Slamka (podpredseda), Jozef Benický (tajomník), Matej Kapitán, Ján Jurík, Ján Murín, Ján Karetka, Ján Jelenčík, Ján Dulačka, Ján Olík, Jozef Mihál, Anton Oršuliak.

V roku 1949 bola obci priznaná podpora (z UNRY) na rekonštrukciu obecných ciest - "Na priehrade" a "Ku škole".

Na základe žiadostí obcí Chlebnice a Dlhá nad Oravou sa prišlo k regulácii Chlebnického potoka, ktorý v krátkom úseku preteká aj cez obec.

Výnosom riaditeľstva pôšt v Bratislave 40710-II a - 1949 D zo dňa 19. apríla 1949 sa v obci zriaďovala telefónna služobňa s pripojením na telefónnu ústredňu v Dlhej nad Oravou. Služobňa bola umiestnená bezplatne na dobu desať rokov v Potravnom družstve. Pracovníka na obsluhu poskytovala obec.

V 50-tych rokoch sa medzi najdôležitejšie povinnosti MNV zaradilo organizovanie a zabezpečovanie dodávkových povinností miestnych roľníkov. Na všetkých jeho zasadaniach sa o tom

hovorilo a MNV malo aj dostatok právomocí na použitie rôznych sankcií proti roľníkom a jeho rodinným príslušníkom, v prípade neplnenia kontingentov. Napriek nesporným snahám roľníkov v Sedliackej Dubovej - vysporiadať sa s určenými povinnosťami, nie vždy to bolo v silách, najťažšie bývali neúrodné roky.

Od začiatku 50-tych rokov sa plánovalo zavedenie miestneho rozhlasu, no ešte v roku 1954 sa správy vyhlasovali bubnovaním. Túto úlohu sa podarilo realizovať v nasledujúcom roku.

Po voľbách v roku 1953 (ustanovujúce zasadanie MNV sa konalo v miestnosti Osvetovej besedy) pracoval MNV v zložení: Anton Oršuliak (predseda, od roku 1954 túto funkciu vykonával Ján Oršuliak, dovtedy tajomník), Jozef Polák, Anton Olík, Ján Dulačka, Jozef Vavrečan, Jozef Tomáš, Ján Zrnčík, Mária Komperdová, Ondrej Maxoň.

V roku 1955 sa občania sťažovali na slabú kultúrno-osvetovú prácu v obci. Poukazovalo sa na to, že sa už dlhšie nehralo divadlo, hoci boli na to podmienky (aj divadelné kulisy). Koncom roka bola navčičená hra Svedomie. V priebehu roka 1955 bolo premietnutých 27 filmov.

V druhej polovici 50-tych rokov sa v obci pracovalo na oplocovaní cintorína, na úpravách miestnych komunikácií, na úprave kanála vedúceho cez obec a namontovaní betónových poklopov, na úpravách rigolov, vybudoval sa betónový chodník k železničnej stanici, pripravoval sa materiál na prestavbu obecného mosta a na mnohých ďalších akciách pre spríjemnenie života v obci. Každoročne v obci pribúdali nové rodinné domky.

V roku 1960 sa museli opätovne opravovať miestne komunikácie, ktoré poškodila povodeň.

Koncom 50-tych rokov MNV v snahe zvýšiť a zlepšiť poskytovanie služieb prirochol k zriadeniu miestnej prevádzky. Základ tvorila tesárska čata, ktorá mala k dispozícii pílu. V roku 1958 to bola aj výroba betónu a poskytovanie kováčskych služieb. Záujem občanov bol však malý.

Päťdesiate roky boli charakterizované aj náborom roľníkov do JRD. Agitácia prostredníctvom MNV sa v obci výraznejšie rozbehla v druhej polovici 50-tych rokov a vrcholila začiatkom

Pohľad na obec

roka 1960. Prihlášky podpísalo 87 roľníkov. Ustanovujúca schôdza novozaloženého JRD III. typu sa konala 4. februára 1960. Prvým predsedom sa stal Ján Jurík, v rokoch 1964-1969 túto funkciu vykonával Anton Oršuliak, potom až do zlúčenia Ján Oršuliak.

Novozaložené družstvo začalo hospodáriť na 667 ha poľnohospodárskej pôdy (111 ha bolo ornej pôdy).

JRD od samého začiatku zápasilo s množstvom problémov. Nie všetci jeho členovia boli presvedčení o výhodách takéhoto hospodárenia, a preto sa málo zapájali do prác. Dobytok bol sústredovaný do maštalí roľníkov, ktorí vstúpili do JRD. Na začiatku spoločného hospodárenia JRD vlastnilo 140 kusov hovädzieho dobytku (z toho 49 kráv) a 167 kusov oviec. V nasledujúcom roku to bolo 212 kusov hovädzieho dobytku a 208 kusov oviec.

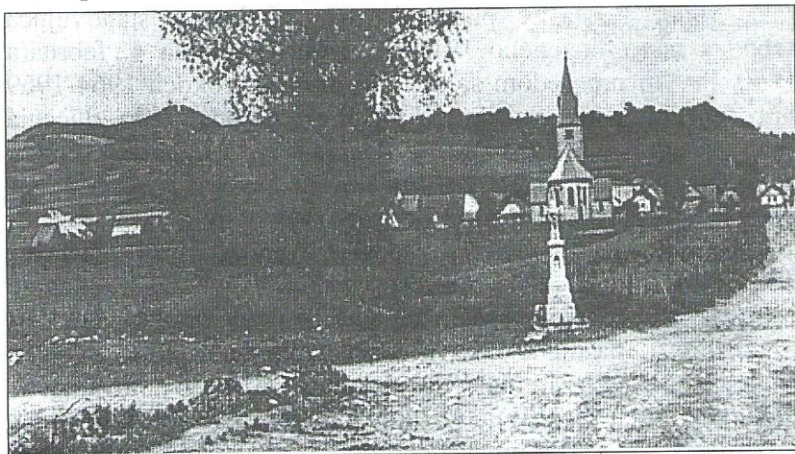
V tomto období malo JRD k dispozícii pásový traktor a tri kolesové traktory so základným poľnohospodárskym náradím.

Do konca roka 1960 sa podarilo dokončiť výstavbu kravína C-37, v ktorom bolo ustajnených 41 kráv a 28 kusov mladého dobytká. V roku 1961 sa staval kravín T-087. Pomoc poskytol aj patronátny závod - ČSAD Dolný Kubín a SPTS v Oravskom Podzámku. V 60-tych rokoch venovalo aj MNV mimoriadnu pozornosť rozvoju JRD. O situácii JRD sa hovorilo na každom zasadaní.

Volby do MNV sa konali v roku 1960. Do funkcie predsedu bol zvolený Ján Oršuliak a do funkcie tajomníka Štefan Mikula. Okrem nich boli do MNV zvolení: Anton Oršuliak, Ján Dulačka, Ján Jurík, Jozef Tomáš, Ján Durdiak, Ján Strežo, Marta Šutá, Anna Regulíková, Mária Komperdová, Jozef Kúdelka, Ján Kratoň, Ján Zrnčík, Jozef Zajac, Margita Kúdelková, Anton Kleň.

V roku 1961 sa väčšia pozornosť venovala rozvoju miestnej kultúry. Vymalované boli priestory Osvetovej besedy, nacvičilo sa divadlo a obnovila sa činnosť miestnej knižnice.

Rušenie malotriednych škôl v prvej polovici 60-tych rokov sa týkalo aj školy v Sedliackej Dubovej. V roku 1963 bola prijatá úloha premiestniť ročníky 4 a 5 do školy v Dlhej nad Oravou.

Časť obce

Ročníky 1, 2 a 3 mali ešte dočasne zostať v Sedliackej Dubovej. V uvoľnenej triede sa mala zriadiť materská škola a v byte riaditeľa jedáleň a spáľňa. Adaptačné práce sa zaviazalo vykonať JRD. V uvedenom roku bola v obci zriadená poradňa pre matky s deťmi.

V prvej polovici 60-tych rokov sa v obci výraznejšie zvyšoval počet novopostavených domov. Do roku 1963 si obyvatelia postavili 25 rodinných domov a 10 bolo rozostavaných. Za celkovým rozvojom obce zaostával rozvoj obchodných služieb. V obci bola len jedna obchodná miestnosť. Ešte v roku 1962 Miestny národný výbor žiadal Jednotu o zriadenie predajne - samoobsluhy, no v tom čase sa táto požiadavka nerealizovala. Dochádzala len pojazdná predajňa mäsa. V určitých dňoch do obce prichádzala aj opravovňa obuvi a zberňa prádla.

V obci sa pravidelne v sobotu a nedeľu premietali filmy. Záujem obyvateľov sa z roka na rok zvyšoval. Nacvičovali sa aj divadelné hry a estrády. Do funkcie knihovníka bol neskôr ustanovený Ján Kapala.

Nové voľby do MNV sa konali v roku 1964. Funkciu predsedu MNV naďalej vykonával Ján Oršuliak a funkciu tajomníka Ján Murín. V MNV ďalej pracovali: Ján Dulačka, Anton Oršuliak, Jozef Tomáš, Anton Janík, Ján Strežo, Dr. Ján Machay, Štefan Mikula, Ján Durdiak, Valter Kudla, Ján Jurík, Ján Vdovec, Valéria Oršuliaková, Mária Komperdová, Jozef Kytka.

Pozornosť sa v tomto období v obci venovala hlavne rozvoju JRD (pokračovala výstavba niektorých objektov), plneniu dodávkových povinností súkromne hospodáriacich roľníkov, prípravným prácam na výstavbu cesty v časti "Za Michnom", výstavbe obchodných jednotiek a pohostinstva, výstavbe obecného mosta cez rieku Oravu, údržbe miestnych komunikácií.

V roku 1968 vo funkcii predsedu MNV vystriedal Anton Oršuliak Jána Oršuliaka, ktorý od marca vykonával funkciu predsedu JRD.

Veliteľom miestnych požiarnikov (MJ ČSPO) bol Ján Ťasnocha a strojníkom Jozef Kytka.

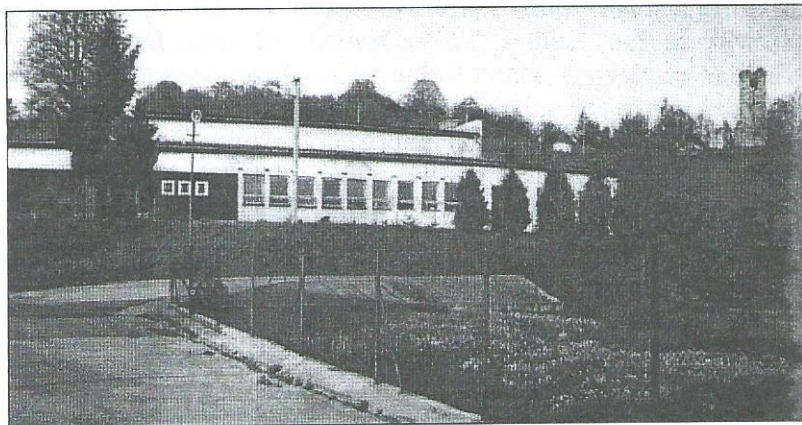

Medzi veľmi aktuálne úlohy sa v tomto období zaradila rekonštrukcia miestnych komunikácií, hlavne ulíc Školská, Priebrada. Nedostatok finančných prostriedkov si vynútil vziať úver z banky.

Koncom 60-tych rokov sa v obci zjednocovali názory o potrebe výstavby spoločenského domu. Výber staveniska sa konal 30. 10. 1969. Projekty vypracoval Stavoprojekt Banská Bystrica. Navrhovali sa dva varianty jeho umiestnenia: na Školskej ulici a za budovou ZDŠ. Prijatý bol druhý variant, ktorý dával možnosť vytvoriť novú ulicu a zároveň sa ukazovali menšie náklady na získanie pozemku prístupného z viacerých strán. S výstavbou sa začalo v roku 1971.

Vo voľbách v roku 1971 bol do funkcie predsedu MNV zvolený Jozef Kytka, do funkcie tajomníka Jozef Oršuliak a za členov: Ján Dulačka, Jozef Dulačka, Emília Gáliková, Peter Havrila, Valter Kudla, Marián Mareta, Mária Mikulášová, Ján Murín, Anton Oršuliak, Ján Oršuliak, Edita Petráková, Ján Strežo, Ján Ťasnocha.

V 70-tych rokoch sa okrem výstavby spoločenského domu (brigádnicky sa podieľali aj občania) venovala pozornosť generálnej oprave budovy školy, oploteniu cintorína, oprave verejných

Kultúrny dom

Z členskej schôdze JRD

studní, údržbe miestnych komunikácií a obecného parku, údržbe a rozširovaní miestneho vodovodu, prístavbe požiarnej zbrojnice, úpravám nástupištia ČSD, výstavbe obojstranných pešníkovo okolo hlavnej cesty, rekonštrukcii materskej škôlky, výstavbe lyžiarskeho vleku, rekonštrukcii elektrickej siete, vybudovaní miestnych komunikácií v nových uliciach a mnohým menším akciám.

V roku 1972 sa zlúčili JRD v Sedliackej Dubovej a Hornej Lehote a pripojilo sa k nim aj novovytvorené družstvo v Dlhej nad Oravou. Vzniklo JRD 9. máj so sídlom v Sedliackej Dubovej. Zlučovacia schôdza sa konala 27. januára 1973 v Oravskom Podzámku. Predsedom sa stal František Chomistek.

V roku 1974 JRD hospodárilo na 1 963 poľnohospodárskej pôdy, z ktorej bolo 301 ha ornej pôdy.

Dlhé roky funkciu predsedu spoločného družstva vykonával Ing. Milan Harmaniak.

Vo voľbách v roku 1976 sa v MNV v Sedliackej Dubovej objavujú aj nové mená: František Jedinák, Mária Macáková, Mária Maxoňová, Anna Šutá, Anton Šutý, Mária Zajacová.

Veľká slávnosť sa v obci konala pri príležitosti otvorenia novopostaveného spoločenského domu v roku 1977.

V roku 1978 bol vypracovaný zastavovací plán obce s perspektívou 20 rokov. V tomto období sa zabezpečovala projektová dokumentácia na prístavbu obchodu (nerealizovalo sa - na zriadenie predajne mäsa a zeleniny bol odkúpený dom) a začalo sa s výstavbou domu smútku (skolaudovaný a daný do užívania v auguste 1981) a tiež s výstavbou požiarnej zbrojnice (v roku 1979 sa konali oslavy 50. výročia požiarnej ochrany v obci).

V rokoch 1979-1980 bol vybudovaný celoobecný vodovod (prípojka sa urobila v roku 1981). Prestavaná bola aj materská škola, čím sa zvýšila jej kapacita z 25 na 75 miest.

Vo volebnom programe v rokoch 1976-1980 bol zavedený odvoz domového odpadu a v obci sa vysádzali stromky a kríky.

V roku 1977 sa v obci viedla veľká diskusia ohľadom príprav na zrušenie škôl v Sedliackej Dubovej. Až čas ukázal, či to bolo alebo nebolo prospešné.

V Materskej škole

26. júna 1981 sa konalo ustanovujúce zasadanie Pléna MNV. Predsedom MNV sa stal Jozef Kytka, tajomníkom Jozef Oršuliak a členmi Peter Dulačka, Jozef Hmírek, Jozef Karetka, Mária Macáková, Marián Maretta, Ján Mihál, Ján Oršuliak, Edita Petráková, Anna Poláková, Viera Šutá, Anton Šutý, Ján Ťasnocha, Mária Zajacová.

V roku 1981 bol vypracovaný nový zastavovací plán v hone Hradište, kde sa získalo 45 pozemkov.

Aktívna stavebná činnosť v obci vládla aj v 80-tych rokoch. V roku 1983 bola dokončená výstavba požiarnej zbrojnice, reguloval sa potok na Školskej ulici. V roku 1984 sa začalo s výstavbou šatní pri futbalovom ihrisku, zriadená a otvorená bola predajňa zeleniny v priestoroch MNV. V roku 1985 sa začalo s výstavbou televízneho zosilovača. V roku 1987 sa začalo s prípravou projektovej dokumentácie na výstavbu celoobecnej kanalizácie a čističky odpadových vôd.

MNV občanom zapožičiaval bager, stavebný výťah, miešačku a cirkulár. Drobná prevádzkareň pri MNV zas poskytovala občanom služby - hlavne ponúkala realizovanie menších stavebných prác.

Do nového obdobia svojej histórie vstúpila aj obec Sedliacka Dubová. Celospoločenské zmeny sa premietli do zloženia orgánov MNV.

Vo voľbách konaných 23. a 24. 11. 1990 boli zvolení: Jozef Kytka (starosta), Ing. Pavol Laurinčík (zástupca starostu), Pavol Mihál, Ján Kočalka, Alojz Šutý, Ján Zrnčík, František Habiňák, Ján Murín, Jozef Maxoň, Mária Karetková, Ing. Viliam Janík, Ján Jarina.

Na verejnom zhromaždení 20. 5. 1991 a následne na zasadaní Obecného zastupiteľstva v Sedliackej Dubovej 3. 6. 1991 sa funkcie starostu vzdal Jozef Kytka. Voľby nového starostu sa konali 21. 9. 1991. Do tejto funkcie bol zvolený Ján Zrnčík.

Vo voľbách v roku 1994 boli zvolení: Ján Zrnčík (starosta), JUDr. Ladislav Tomáš (zástupca starostu), Ing. Jozef Oršuliak, Peter Oršuliak, Anna Kapalová, Ludovít Holub, Janka Bielová,

Ing. Ladislav Šutý, Ján Murín, František Murín, Ing. Marián Miškovič, Jozef Maxoň, Viliam Krška.

V 90-tych rokoch sa pozornosť v obci sústredila na opravu strechy kultúrneho domu (1992), dokončenie šatní s tribúnou pre TJ (1993) a v rokoch 1995-1996 sa plynofikovala obec.

V roku 1991 sa v obci obnovila činnosť spolku bývalých urbanalistov. Iniciátorom bol Ján Tomáš st., ktorý zvolal občanov. Zvolený bol 13-členný ustanovujúci výbor. Tu boli prijaté aj úlohy: zabezpečiť registráciu urbáru, vypracovať stanovy a začať rokovať so štátnymi lesmi ohľadom vrátenia majetku.

V roku 1992 bolo od Severoslovenských štátnych lesov prevzatých 272 ha lesov. V tom istom roku bol na čelo spolku zvolený Ladislav Karetka. Odborným lesným hospodárom sa stal Ing. Gelčinský a hospodárom Juraj Maslo st.

V roku 1993 bola prevzatá škôlka o rozlohe 0,16 ha. V tom istom roku boli doriešené majetkovoprávne vzťahy.

Majetok urbáru sa nachádza v katastroch obcí Sedliacka Dubová a Horná Lehota.

Spolok sa podieľal na oprave strechy kultúrneho domu, na oprave fary v Sedliackej Dubovej i na výstavbe kostola v Dolnom Kubíne.

V roku 1996 sa uskutočnila zmena registrácie na Spolok urbáru - pozemkové spoločenstvo.

Zmeny zaznamenané po roku 1989 v poľnohospodárstve sa prejavili aj v Sedliackej Dubovej. V mesiaci január roku 1993 bol schválený transformačný projekt, ktorý mal na družstvo nepriaznivý dopad. 20. 2. 1993 sa konala zakladajúca schôdza nového Poľnohospodárskeho družstva v Sedliackej Dubovej. Jeho predsedom sa stal Jozef Brtoš.

Poľovnícke združenie v obci vzniklo v roku 1962, spoločne s obcou Dlhá nad Oravou a nieslo názov Magura. Medzi zakladajúcich členov patrilo JUDr. Anton Slamka.

V roku 1972 vzniklo Poľovnícke združenie Magura č. 10, do ktorého boli začlenené Poľovnícke združenia obcí Podbiel, Dlhá a Horná Lehota. Jeho členmi sa zo Sedliackej Dubovej stal Ing. Ján Šutý a v ďalších rokoch Ján Majdiš, Marián Karetka, Ján

Na pamiatku - členovia PZ TURÍN zo Sedliackej Dubovej

Futbalové mužstvo s funkcionármi v roku 1979

Futbalové mužstvo v roku 1985

Krška.

21. 10. 1994 bolo na pozemkoch obyvateľov obcí Dlhá nad Oravou a Sedliacka Dubová založené Poľovnícke združenie TU-RÍN Dlhá nad Oravou s výmerou poľovného revíru 3 644,32 ha (z toho 1703,64 ha poľnohospodárskej pôdy, 995,27 ha lesnej pôdy, 129,30 ha vodných plôch a 816,11 ha ostatných plôch). Jeho prvým predsedom sa stal Marián Karetka, tajomníkom Ing. Ján Šuty, poľným hospodárom Juraj Maslo, podpredsedom Anton Kurčinka a finančným hospodárom Jozef Vraštiak. Predsedom Dozornej rady je Milan Kurčinka. Z obce Sedliacka Dubová su členmi združenia: Marián Karetka, Ing. Anton Karetka, Ing. Ján Šuty, JUDr. Anton Slamka, Ján Majdiš, Ján Krška, Ing. Ladislav Olík, Ladislav Oršuliak, Ján Mihál, Jozef Mudrončík; kandidátni sú: Pavol Majdiš, Juraj Šuty, Róbert Karetka a Ľubo Lukáčik.

Začiatky organizovanejšieho futbalu treba hľadať v prvej polovici 30-tych rokov. Priekopníkmi boli študenti z obce, ktorí poznali futbalovú atmosféru v Bratislave a túto sa snažili preniesť do obce. Sedliacka Dubová bola však nevelká, a preto

vznikali problémy s potrebným počtom hráčov. Na niekdajšom ihrisku v Rovni hrávali hráči, ktorých môžeme označiť za priekopníkov futbalu: Anton Bakala, Anton Jančo, Jozef Colotka.

Väčší záujem o tento druh športu sa prejavoval po roku 1945. Obdobím rozkvetu futbalu boli päťdesiate roky, kedy futbalisti Sokola Sedliacka Dubová hrávali futbal dobrej úrovne. V mužstve boli známi futbalisti: Jozef Zajac, Jozef Tomaň, Gustáv Murín, Bernard Palko, Ladislav Kapitán, Jozef Oršuliak, Ján Machaj a ďalší. Po tomto úspešnom období nastala stagnácia. Nebolo vyhovujúceho ihriska a pridružili sa aj iné problémy.

Najúspešnejšie obdobie futbalu začalo v roku 1977. Opäť sa podarilo obnoviť činnosť futbalového oddielu. Najväčšiu zásluhu na tom mal Ladislav Karetka (predseda TJ), Ján Jarina, Jozef Oršuliak st. Vybudované bolo nové ihrisko na Hradách, na ktorom hráva mužstvo dospelých dodnes pod názvom TJ COSMOS Sedliacka Dubová.

Od roku 1981 bol predsedom TJ Ján Zrnčík (v súčasnosti starosta obce) a od roku 1988 športový život v obci organizuje JU-Dr. Ladislav Tomaň, ktorý je zároveň zástupcom starostu obce.

Počas celej existencie TJ výdatnú pomoc, hlavne finančnú, poskytovalo JRD, MNV, urbárske spoločenstvo, Podielnicke družstvo a firmy ORAVEX a FITYS. V obci fungoval aj šachový, stolnotenisový a lyžiarsky oddiel.

Členovia TJ COSMOS Sedliacka Dubová v Ríme v roku 1990

CIRKEVNÉ DEJINY

Presný dátum vzniku fary v Sedliackej Dubovej sa nedá určiť. S určitosťou však môžeme povedať, že v roku 1397 už existovala. Jej vznik možno datovať do rozmedzia rokov 1334-1397, v rámci základnej reorganizácie cirkvi na Orave vyvolanej nárastom počtu obyvateľov. Zo strategického Oravského hradu sa fara presunula do Dubovej.

Všetky vtedajšie fary na Orave boli pod patronátom Oravského hradu - jeho pánov, ktorí tu v mene kráľovom vykonávali patronátne práva.

V kanonickej vizitácii z roku 1559 sa Dubová spomína: "*V Dubovej, patriacej pod Oravský hrad, je pekne postavený kostol, zasvätený sv. Kozmovi a Damiánovi. Poddaní a farár hovoria, že Oravský hrad dáva desiatky kostolu bl. Panny, postavenému pod hradom, a že farár z Dubovej v tomto kostole vysluhoval, ale poddanské usadlosti mu boli odopreté; to sa stalo za Petra Kostku, no ani teraz sa farárovi nedávajú desiatky. Je tam farár menom Juraj, starý, ženatý, ktorý všetky bohoslužby vysluhuje po katolícky*". V roku 1560 sa uvádza nasledovné: "*Dubová poddanská obec hradu Orava, má kostol zasvätený Kozmovi a Damiánovi. Farár Juraj je ženatý, starec, prostý vidiečan; obrady vysluhuje rímskym spôsobom, okrem prijímania pod obidvoma spôsobmi*". V kostole sa nachádzal pozlátený kalich, medené ciborium, strieborný kríž pacifikál a dva ornáty s príslušenstvom. Do farnosti v Dubovej patrili aj Podzámok s kostolom Panny Márie.

Na Orave sa v tomto období nachádzalo 5 fár (Kubín, Veličná, Tvrdošín, Žaškov a Trstená). Patrili do Nitrianskeho archidiaconátu a do Ostrihomského arcibiskupstva.

Po žilinskej synode v roku 1610 sa aj na Orave výraznejšie šíril protestantizmus (už v roku 1564 boli evanjelické fary v obciach Žaškov, Veličná, Dolný Kubín, Podzámok, Lokca, Námestovo, Trstená, Nižná, Tvrdošín). Aktívne ho podporoval zemepán Juraj Thurzo. Vtedy sa aj Dubová s Dlhou stali

colle Ziar exstructa. — In hac ecclesia Lucas Natali pontificavit, confirmavit et benedixit tres Campanas pro Dubova, duas pro Malatina, et pro Borove unam. Hac occasione confirmati fuerunt 50. Ecclesia fuit picta, turris lapidea (Canon. Vis. Pauli Zichy, 20. Maii 1718 et Lucae Natali 25. Julii 1715). Loco huius lignee Ecclesiae nova anno 1736 erecta fuit e solido materiali. Hanc Eccl. non habuerunt in sua potestate Protestantes. Ast et haec Ecclesia parva et incommodo loco sita demolita est, novaque per Dominium Arva in stylo Gothico et loco plano aedificata et anno 1886 per Georg. Császka eppum Scepus. consecrata.

Series Curatorum Catholicorum:

1. 1658—1660. *Iacobus Kvasnicovszky* parochus.
2. ~~1660~~—1674. *P. Gregorius Jaromir* paroch. Du-
bovaensis et Subarcensis. *et in*
3. 1677. *P. Albertus Borovics* parochus.
4. 1693—1696. ~~Adalbertus~~ *Godaj* " *Gregor et in Vignis*
5. 1696—1703. *Paulus Oselany* "
6. 1703—1712. *Paulus Petrus Albertovics* paroch.,
qui 3. Decemb. 1705 e parochia exesse iussus, ad ar-
cem Arva se recepit et inde sub Rákóczyanis turbis
longe lateque solus curam animarum providit.
7. 1712. *Georgius Bresetyenszky*, uno anno. paroch.
8. 1713—1723. *Mathias Radiseky*, moravus paroch.
Teste Can. Vis. Lucae Natali anno 1715 universim
animae Catholicae fuerunt 830. Lutherani 456. Neu-
trales cum Infantibus 1166.
9. 1723. *Ioannes Holiczky* parochus.
10. 1723—1731. *Georgius Marikovsky* parochus.
11. ~~1731~~—1756. *Michael Bergam*

Zoznam katolíckych farárov uvádzaných v knihe J. Hradského Dodatky k počiatkom Spišskej Kapituly (1902)

12. 1773—1769. *Iacobus Philippus Kroner* paroch. Sub Kroner nova paroch. exstructa.

13. 1769—1770. *Franciscus Madocsányi* parochus. Transiit ad Nagyfalú.

14. 1770—1788. *Franciscus Laczko* parochus. Obiit mense Nov. ²⁵ anno 1788.

15. 1788—1796. *Joannes Doorszky* parochus. Animae viri 1000, foeminae 1050.

16. 1797—1815. *Michael Karpinszky* paroch. Transiit ad Thurdossin. *V. O. D.*

17. 1815—1824. *Andreas Király* parochus venit ex Subaroe. Obiit die 29. Nov. 1824.

18. 1825—1864. *Iosephus Matkovcsik* paroch., Vice-Archi-Diaconus. Obiit die 27-a Jan. 1864.

19. 1864. *Päulus Kuchár* paroch. emeritus Decanus: 1709—1725 *Kata Sák prof.* + 19/IX 1926

Zoznam farárov - pokračovanie

evanjelickými. V roku 1611 sa spomína Dubová s kostolom na Hradišti. Podľa vizitácie Z. Lányiho z roku 1642 sa v Dubovej nachádza novopostavený chrám; veža z kameňa, samotný kostol z dreva. V Dubovej sa vystriedali evanjelickí farári: Martin Sopóci, Martin Rosucký, Štefan Bocko a Juraj Rafanides, ktorý po potlačení Pikovho povstania musel opustiť Dubovú a zomrel vo vyhnanstve.

Kostoly, medzi nimi aj kostol sv. Kozmu a Damiána, bol pri navrátení katolíckej cirkvi a zasvätený sv. Michalovi archanielovi.

V roku 1715 žilo v obciach Dubová, Horná Lehota, Dlhá, Krivá a Chlebnice 830 katolíkov, 456 evanjelikov a 1 166 neutrálnych.

V roku 1736 sa namiesto dreveného kostola na Hradišti začal stavať murovaný kostol. Jeho stavba bola dokončená v rokoch 1750-1754.

V roku 1776 sa na Orave nachádzalo 17 fár. Rozčlenené boli do dvoch dištriktov. Dubová s Kubínom, Nižnou, Podzámkom, Tvrdošínom, Trstenou, Veličnou a Zázrivou patrila do dolného dištriktu a Zákamenné, Dolná Lipnica, Lokca, Námestovo, Orávka, Rabča, Podvlk, Veselé a Zubrohlava patrili do horného dištriktu. Farnosť v Dubovej bola cirkevným strediskom pre obce Horná Lehota, Dlhá, Krivá a Chlebnice, ktoré sa cirkevne osamostatnili v roku 1787.

Súčasný kostol v novogotickom slohu bol pod patronátom Oravského panstva postavený v rokoch 1880-1884.

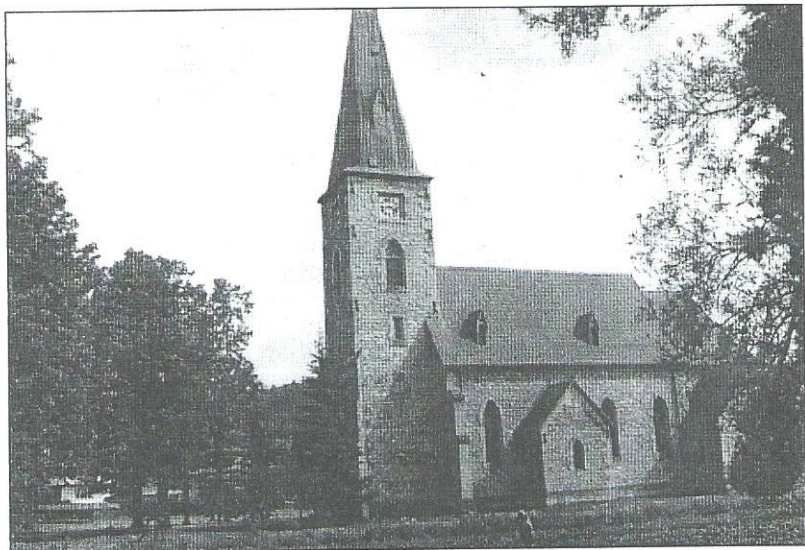
Veľké utrpenie priniesla aj do tunajších obcí I. svetová vojna. Rekviácie boli na dennom poriadku. Nenásytná vojna brala všetko - životy, potraviny, ale aj zvony z kostolov.

Zrúcaniny kostola stavaného od roku 1736

Jozef Maťašák v časopise *Kráľovná sv. Ruženca* (ročník XXXIII. - máj 1921 číslo 5, str. 131-133) v článku Sedl.-dubovským a dlhánskym farníkom mojím píše: *Jak úžasný, krv poburujúci a rozrývajúci obraz to bol, keď nám brali naše zvony, keď sme posledný raz zazvonili na nich... Tak žalostne plakali tie zvony a tak žalostne plakali sme i my s nimi. A potom ich pozhadzovali z veže, dušu otriasajúcim posledným výkrikom padali na zem - a potom ich odvliekli preč, ďaleko, na krvavé bojištia, kde hrdinským skutkom a svätou zásluhou bolo zabiť priateľa a brata. Prerobili ich na smrtonostné (diela) - delá - a tá Svätá*

Súčasný kostol

meď, ktorá nám predtým kúzelným hlasom svojim ruky k motlidbe spájala, tam na bojišti päste bratov hromovým otrasom k zúfalej kliatbe dvíhala - nás do chrámu k Bohu zvala, tých ku vzteklej vražde hnala - našich otcov a praotcov trúchlosväťou hudbou svojou v posledný spánok sladko a tíško uspala, tých pekelným vreskom do šialenstva hnala a hvizdiacimi strelami v kusu rozšarpala ...

Vy zrúcané veže a chalupy na frontoch, vy úbohí invalidi, vy v ďalekých poliach a horách hnijúci bratia a legionári, odpuste nám: vás možno naše zvony zrúcali, ranili, zabili.

O naše veže ostali nemé, jakoby im jazyk a chladné, jakoby im srdce bol vytrhnul. Pre kresťanskú dušu niet hudby, nad hudbou zvonov, kvetavá a spevavá dolinka naša ostala pustou a nemou: ani dcéram naším nechutil spev po stráňach pri práci, i tie jarné vtáčiky zapomli už spievať a v dušiach našich nejaká tupá prázdnota dunela a zdalo sa, akoby sláva Božia vo farnosti našej nijakú ujmu bola trpela.

Ten trúchlivý, plačlivý hlas jediného, osirelého zvona cez divý hluk sveta a divé víchry mora zasiahol až do ďalekej Ameriky (Fort - Wiliam Ont., Joliet Ill., Whiting Ind., superior Wis) a vás, drahých farníkov mojich našiel aj tam v temných baniach a lozomných továrňach. Zatriasol vašim srdcom: vy, ako jeden muž zostali ste v práci, sňali ste klobúk a jedným hlasom zvolali ste: "Pochválen Vám Ježiš Kristus"! a jakoby jednou rukou siahli ste po vašich mozolami a potom vyrobených grošoch a poslali ste dlhania 111 tisíc a dubovci 15 tisíc korún.

To bol tak hrdinsky povedaný "pochválen", že vaši domáci bratia, synovia a otcovia nemohli ho nechať bez odpovede odznieť. A odpoveď bola primeraná: len dubovci (80 gazdov) za jeden deň zložili 28 500 korún. A tento váš "Pochválen" musí počuť celé Slovensko. Preto vám píšem touto cestou. Menoslov darcov neuverejňujem: ten nesmie len sám P. Boh poznať, aby ste snáď chválou ľudskou neboli už tu na zemi odplatení. Nech vám odplatí jedine Boh, tak ako sa Jeho večnej múdrosti najlepšie líbi.

Zvony máte už na veži. Keď prvý raz zavzneli, všetci sme slzili. Už hlaholia chválu vašu a chválu Božiu.

Zhotovené sú z pravej predválečnej zvonoviny, v čistom báječnom súlade v továrni R. Manouška a spol v Brne, ktorým za svedomitú a dokonalú prácu zvláštnu vďaku vzdávam.

Sú oni živým svedectvom vašej skalopevnej viery a vašej horúcej lásky k bohu a k vášmu rodinnému krbu. Sú nepominuteľným pamätníkom a najkrajším dedičstvom pre vašich

vnukov a pravnikov, aby vždy pestovali vášho silného a pevného ducha, ktorý za slávu Boha a za spásu duše vašej veselo vie pri-niesť aj najväčšiu obeť. Sú spolu - už aj čo prvé v Orave - oká-zalým príkladom aj pre všetkých bratov Slovákov, že čo ruky vy-robia a Boh požehná, nemusia všetko len žalúdok stroviť.

Nech sú aj stárou modlitbou u Boha za vás, za zdar vašich ťažkých prác, za milosť bohabojného života a šťastlivej smrti. Daj im Bože, sily príťažlivosti, keď nás budú upomínať k motlilde a volať do služby Tvojej! Daj im moci účinnosti, keď nás budeš volať k sebe a milosti ukojenia hnevu Tvojho, keď nás budú spre-vádzať k Tebe!

Ako staré, zrekvirované zvony, ačkoľvek mimovoľne, vyzdobi-li nám slobodnú zemskú vlasť, tak nové nech nám budú kazateľmi, prostredníkmi a vodcami do nebeskej vlasti.

V Sedliackej Dubovej 22. marca 1921.

Váš srdečný brat a duchovný otec

Jozef Maťašák

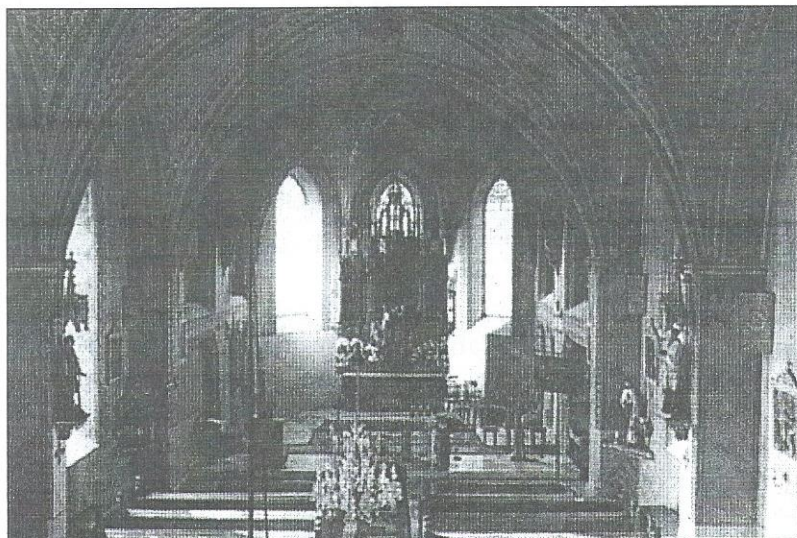
dekan - farár.

Po Jozefovi Maťašákoví (pôsobil v rokoch 1909-1926, zo-mrel 43-ročný, na Orave podporoval turistiku a zakladal potravné spolky) sa vo farnosti vystriedali farári: Štefan Schultz (1927-1958), Ján Nagy (1960-1963), Alfonz Letanovský (1963-1974), Jozef Tomaša (1974-1982), František Žolondek (1982-1990), František Blažek (1990-1993), Henryk Sitek (1993).

Kapláni v rokoch 1865-1926: Jozef Štefanica, Anton Kovalčík, Bartolomej Smidžár, Ján Dorník, Jozef Grígeľ, Roman Lukáč, Jakub Lang, Štefan Kofrit, Zefirín Lašš, Karol Machaj, František Jendruščík, Pavol Pobeha, Martin Galovič, Jozef Slanica, Ján Buttkaj, August Valčák, Martin Valluš, Peter Matís, František Durbaj, Jozef Brnuššák, Ladislav Malatinský, Karol Uhlárik, Jozef Daňko, Jozef Pavčík.

Po skončení II. svetovej vojny sa veriaci rozhodli zakúpiť nový organ. 5. 10. 1946 sa začali prípravy na jeho objednanie, na znak vďaky za Božiu ochranu počas vojny. 17. 11. bola

Časť interiéru kostola

podpísaná objednávka na dvojmanuálový, pneumatický organ a odoslaná výrobcovi - firme Rieger Krnov. Nový organ bol do obce dopravený vlakom 6. 2. 1948. Kolaudácia a posviacka sa uskutočnili 4. 3. 1948. Organ kolauďoval Arnold Kapala a posvätil vtedajší farár Štefan Schultz.

Na zakúpenie a montáž organu prispeli veriaci Sedliackej Dubovej, bývalí urbarialisti, veriaci z USA, žiaci školy, dievčatá z priadok a z štedrovečerného spievania a veriaci z Hornej Lehoty. Starý organ odkúpili veriaci zo Zuberca.

Zložitá situácia pre cirkev nastala po roku 1948. Napriek tlakom politickej a štátnej moci sa však nepodarilo utlmiť cirkevný život ani v tunajšej farnosti, ba v Hornej Lehote bol vystavaný nový moderný kostol. Väčšie opravy sa uskutočnili aj v kostole sv. Michala archaniela v Sedliackej Dubovej. V 60-tych rokoch to bola výmena krytiny na kostole aj veži a neskôr prispôsobenie kostolného priestoru i zariadení novej liturgii, výmena dlažby, nové obklady z mramoru v kostole a stavebné úpravy sa

uskutočnili aj na farskej budove. Výraznú zásluhu na tom mal vtedajší farár vdp. Alfonz Letanovský.

Na rozvoji náboženského života vo farnosti sa podieľal aj kantor Arnold Kapala. S podporou kňazov organizoval a viedol spevácke zbory, ktoré účinkovali pri všetkých väčších liturgických akciách.

V roku 1974 žilo v celej farnosti (Sedliacka Dubová, Horná Lehota) 984 obyvateľov, o rok neskôr 1 000, v roku 1980 1 060 obyvateľov.

Významnou udalosťou v roku 1975 bola výmena kostolných hodín. Montážne práce realizoval Okresný priemyselný podnik vo Vyškove na Morave. Peňažnými darmi sa podieľali veriaci.

V roku 1976 sa uskutočnili úpravy a oplatenie farskej záhrady a do lavíc kostola boli zakúpené podušky. V ďalších rokoch sa robili úpravy interiéru v sakristii (nový pult, dvere), pozlátané boli kalichy k bohoslužbám, zhotovené kríže ku oltáru a

Vdp. Štefan Schultz

Vdp. František Žolondek

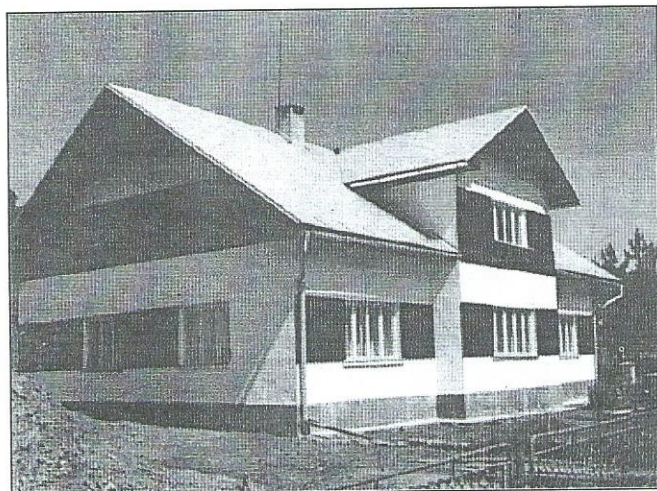

Udelovanie sviatosti birmovania v roku 1969 (v sprievode Dr. Jozef Ligoš)

*Po 60-tich rokoch bol v roku 1975 z obce vysvätený nový kňaz
- Jozef Tomáš*

Obnovená budova fary

Z misie v roku 1994

Pred kostolom

zakúpené svietniky. Väčšie údržbárske práce sa vykonávali aj na streche.

V 80-tych a 90-tych rokoch sa robili úpravy farskej budovy, v kostole sa prestavalo schodište za veľký a malý chór, obnovili nátery strechy a mnoho iných prác, ktoré prispeli k zachovaniu hodnôt patriacich farnosti. Bez akejkoľvek finančnej odmeny sa na týchto prácach zúčastňovali veriaci z obce, ktorých mená sú navždy zaznačené vo farskej kronike.

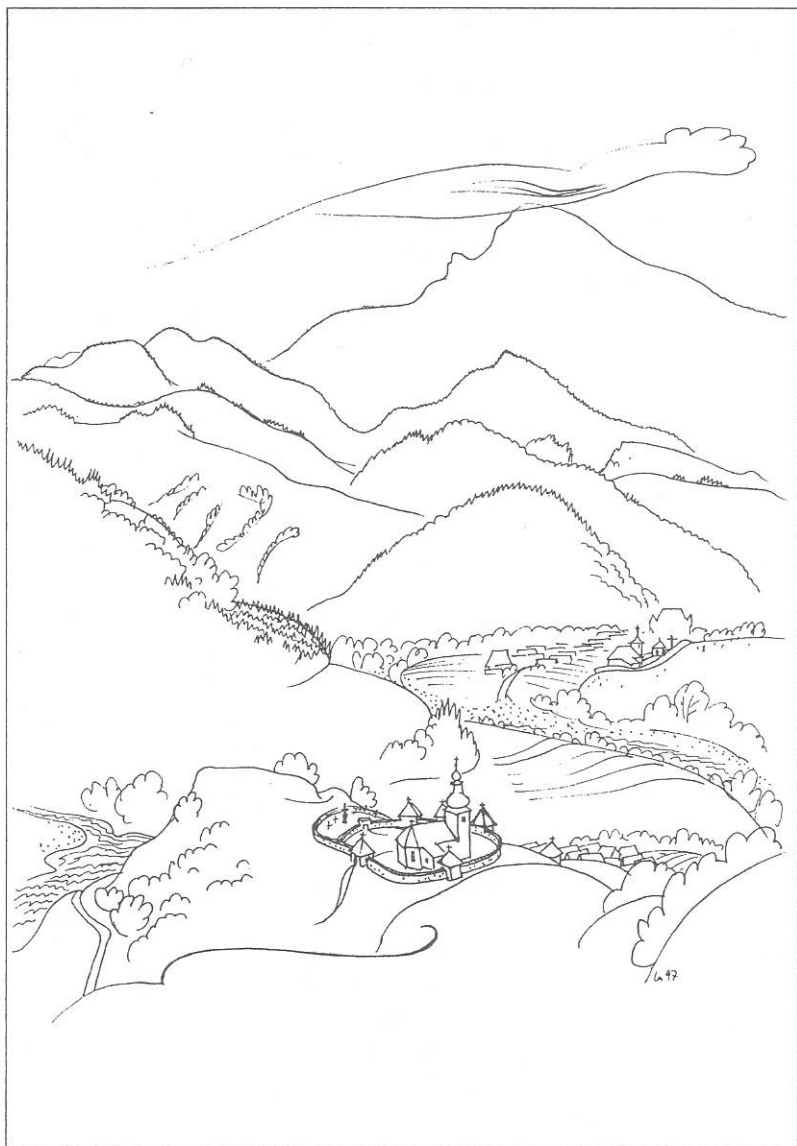
PÔVODNÁ ARCHITEKTÚRA A JEJ PROSTREDIE

Obec Sedliacka Dubová svojim pôvodom patrí medzi najstaršie na Orave. Prvá písomná zmienka o fare (s kostolom) spravujúcej duchovné záležitosti obyvateľstva zámockého obvodu pokazuje na skutočnosť, že toto miesto bolo na konci 14. storočia jedným z piatich spoločenských centier Oravy. Svedčí o tom, že sídelný a kultúrny vývoj nadviazal na staršie tradície dreveného hradiska, ktorého existencia v 3. - 2. storočí pr. n. l. je archeologicky doložená na bradlovitom vršku Žiar - 40 m nad riekou. Je to mimoriadne strategické miesto tak z hľadiska obrany ako aj z hľadiska vizuálnych kontaktov možnej signalizácie. Z neho cez hornolehotské bralo vidno hornú časť Oravského hradu. Dubovský Žiar leží približne v strede línie medzi vyšnokubínskymi Skalkami a Ostražicou. Jeho poloha ovládala dôležitú križovatku ciest Oravskou dolinou do Poľska a odbočkou na Liptov cez dnešné Chlebnice a Malatinú. Podľa osudu iných hradísk na Orave možno len predpokladať, že aj tu bola výnimočná poloha využívaná k obranným, kultovým a správnym účelom aj v stredoveku. Preto je len logické, že toto významné hradisko malo pri sebe roľnícke osady, ktoré postupne vyčerpávali pôdu v jeho okolí, čoho dôsledkom bolo založenie nie jednej, ale dvoch stredovekých obcí: Dubovej a Dlhej Lúky. Veď až do roku 1548 mali spoločnú administratívu na čele s richtárom, nie šoltýsom ako všetky obce kolonizované po polovici 15. storočia. Z nedostatočných archívnych údajov sa možno domnievať, že vtedajších deväť usadlostí netvorilo uzatvorenú osadu, ale len rozptýlené dvory s viacerými stavbami.

Po rozdelení mala Sedliacka Dubová 8 vlastných rálí a v druhej polovici 16. storočia jej obyvatelia skultivovali pôdu okolitých hôr až do výmery 14 rálí (roku 1567), z ktorých však niektorí zbehli alebo vymreli, takže sa ich najdlhšie udržalo 11. V časoch vojen hľadali ochranu za hradbami areálu dreveného

kostola Kozmu a Damiána. V tomto areáli boli prevdepodobne aj ďalšie zrubové stavby (napríklad fara s celým gazdovstvom), takže mal stále podobu hradiska. Možno tam sídlil na začiatku 17. storočia zeman Dubovský. Okolo roku 1625 panstvo držalo krčmu v Dlhej, akiste stála práve pri križovatke ciest (pred terajším kostolom, zrejme na mieste roku 1963 vyhorenej Začkovej krčmy). Škola pre obidve obce sa však mohla vtedy ešte nachádzať na Žiari v opevnenom areáli, lebo patrila k vtedy luteránskej fare, ktorú spravoval vzdelaný Martin Levius. Okolo roku 1620 sa pravdepodobne v niektorej z rodín slobodných a vzdelaných osobností narodil Ján Fabricius (1620-1675), neskorší magister filozofie a profesor v Košiciach a sedmohradskom Sibiu. Charakterizuje to kultivované prostredie, ktoré určite zanechalo svoje stopy aj na architektonickej forme mimoriadneho sídla, ktorou azda vrcholil vývoj hradiska.

Sústredená obec sa začala budovať pravdepodobne až po prvých vojnových katastrofách na začiatku 17. storočia. V roku 1608 boli evidovaní len 3 roľníci a 3 "chudáci". Ale o 16 rokov, v urbári z roku 1624, sa v obci nachádzalo 29 rodín gazdujúcich na 5 raliach sedliackych a šiestej pre troch rybárov. V zápise sa poznamenáva, že rale tých, ktorí zomreli, prevzali komorníci, čiže pôvodní želiari bez pôdy. Tiež sa uvádza, že laz Dančika z Dlhej lúky v Jastrabí ostal pustý, keď gazda zomrel a synovia ušli. Uvedený laz sa nachádzal na druhom brehu Oravy a bol asi posledným dokladom pôvodného rozptýleného osídlenia. Jeho skultivované parcely dalo oravské panstvo do užívania Jurovi Gašovi z Chlebníc. Opustené stavby slúžili ďalej zrejme ako sezónne "stodolisko", nie už na trvalé bývanie. Všetci gazdovia boli muži, len na Blažkovej rali je zapísaná vdova Dora Kováčka. To svedčí o existencii kovárskej vyhne. Mlyn s jedným zložením vznikol pri ústí chlebnického potoka. Podľa rozvetvenia priezvisk a členenia rali možno predpokladať, že v roku 1624 na 4 raliach gazdovala tretia generácia. Miškovská rala stratila rodovú kontinuitu a bola pred dvoma generáciami osídlená novými rodinami. Rala rybárska obsahovala tri usadlosti. Ich domy sa pravdepodobne nachádzali pri rieke. Jej koryto sa často menilo,

Pokus o rekonštrukciu zástavby Žiaru v 18. storočí

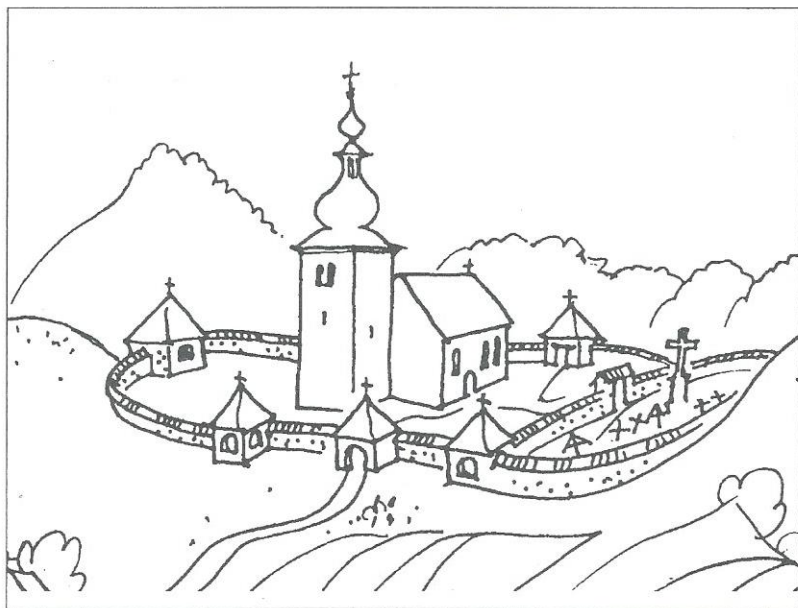
a preto malo široké štrkovité riečište, ktoré slúžilo ako vozová cesta. Iba v zúžených miestach s vysokými brehmi alebo bahniťým ústím niektorých potokov sa upravoval výjazd na sídelnú terasu. Len na nej a vyššie stáli domy, aby boli bezpečné pred časťtými pravidelnými povodňami. Dedina bola celkom zničená v rokoch 1672 cisárskym a 1683 litovským vojskom, takže v roku 1686 vykazovala len dve usadlosti. Zvyšné rale zarástli a nebolo ani nových osadníkov, lebo podobný osud postihol temer všetky dediny na Orave.

Dnešná podoba dediny sa začala vytvárať práve v najťažšom období vojen 17. storočia. Na zhorenisku voľne rozložených usadlostí sa nové stavby budovali zrejme už podľa vzoru miest a starších sústredených dedín do radu, pozdĺž cesty idúcej od hradiska (Žiar) k údolnej ceste, ktorá pod bralom vystupovala z riečiska, aby prekonala nebezpečné miesto cez pevný vysoký breh. Okolo 26 domov stálo pravdepodobne vyššie ako je dnešná dedina, mimo dosahu zhubných povodní a bližšie ku kultovému a správne mu stredisku na Žiari. Iba tri rybárske usadlosti boli azda bližšie pri brehu rieky. Zástavba obce získala dnešnú podobu asi až na prelome 18. a 19. storočia, keď sa ustálila hlavná vozová cesta dolinou mimo riečišťa. Zdalo sa, že je tu sídelná terasa mimo dosahu jarnej zdvihnutej hladiny Oravy. Ale v roku 1813 prišla tzv. storočná voda, ktorá poškodila mnoho oravských dedín, a tá dosiahla takmer do polovice novej obce. Aj hradisko sa v 17. storočí zmenilo. V roku 1642 vybudovali nový, azda väčší drevený kostol, tradícia hovorí o maľovanom interiéri. Podľa iných, stavaných v tom čase, dostal neskorogotický pôdorys s polygonálnym presbytériom (do nášho storočia sa z nich zachoval len v Babíne). Namiesto staršej zvonice k nemu neskoršie (pred rokom 1670) pristavali kamennú renesančnú vežu, ktorá isto zohrala dôležitú obrannú funkciu v nasledujúcich vojnách. Veža sa nachádza v excentrickej, k severu posunutej polohe voči pôdorysu neskoršie vymurovanej lode. To svedčí o polohe zvonice pôvodného dreveného kostola.

Odo prelomu 17. a 18. storočia pokročilo budovanie a kultivovanie dediny, vytvorilo pomerne bezpečné sídelné podmienky,

preto sa fara so školou a ďalšími stavbami okrem kostola mohla presunúť zo Žiaru dolu medzi poddaných. Už to bola fara katolícka a v roku 1736 sa podujala na stavbu murovaného kostola. Bol dokončený až v rokoch 1750-1754. Dovtedy sa bohoslužby konali v provizórnej drevenej kaplnke, ktorú zbúrali až v roku 1770. Nový kostol mal barokovú loď a veľmi kvalitný barokový oltár pochádzajúci pravdepodobne zo 60. rokov 18. storočia. Súčasne s kostolom došlo zrejme aj k prestavbe celého areálu hradiska. Stopy iba tejto výstavby sa zachovali, takže naše úvahy o predchádzajúcom vývoji sú podložené len sprostredkovanými údajmi o kostole a hospodárskych vzťahoch obyvateľstva k zemepánovi z písomných prameňov. Archeológovia sa na tejto lokalite zaujímali iba o stopy pravekých kultúr, a preto stredoveký areál kostola neskúmali.

Zo zachovaných zvyškov stavieb je zrejme, že murovanou hradbou opevnený areál sa nachádza v malom sedle až za valom

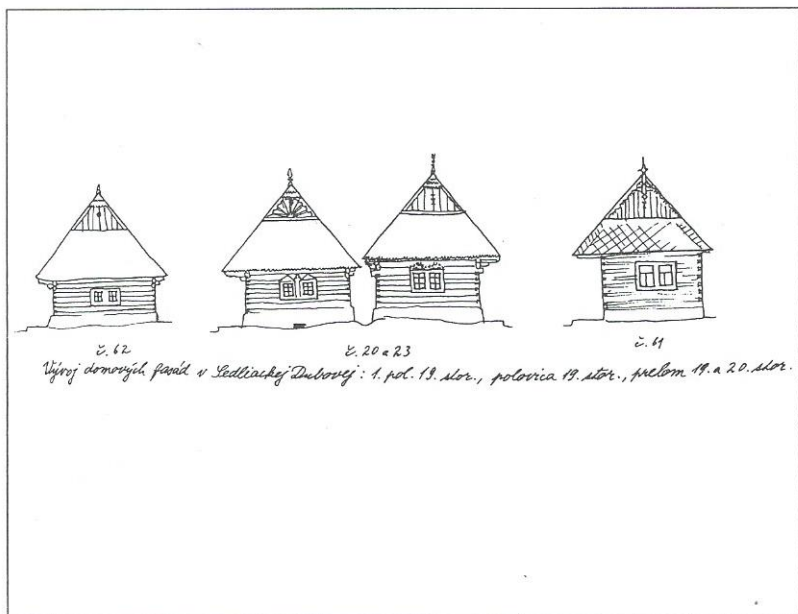

Pokus o rekonštrukciu opevneného areálu kostola

oddelujúcim asi polhektárový vrchol brala, na ktorom archeológovia odkryli halštatské hradisko z 3. - 2. storočia pr. n. l. V časti opevnenej plochy pri vale je hradbami vymedzený cintorín a v druhej o niečo väčšej časti areál kostola. Popri jeho južnej strane prechádzala cesta spájajúca dve vežovité brány pre každú z priliehajúcich dedín. Brány sa od seba líšili. Dlížianska nad strmou úbočou bola prostá, so štvorcovým pôdorysom o strane asi 2,5 m. Ale dubovská (285 x 252 cm) musela vyzerať veľmi monumentálne. Pri jej bokoch z vonkajšej strany hradieb stáli ďalšie dve hranolovité stavby so zaklenutými veľkými otvormi na vonkajších stenách. Zvyšky muriva napovedajú, že išlo o kaplnky, v ktorých sa mohli uplatniť súčasti staršieho kultového zariadenia kostola, ktoré v 18. storočí bolo nahradené novým barokovým. V polooblúkovitej línii severozápadnej hradby sa nachádzala kostnica s pôdorysom približne 6 x 6 m veľkým. Všetkých päť stavieb v hradbách malo vežovitú podobu s ihlanovitou strechou. Šiesta podobná stavba pribudla o niečo nižšie, kaplnka s mnohostranným pôdorysom, na jej oltárikú sa zachovala socha Dobrého pastiera. Vznikla pravdepodobne na začiatku 19. storočia, keď sa dedina vzdialila od kostola. Drevené objekty boli z areálu postupne odstránené a tento slúžil až do roku 1880 výhradne na náboženské účely. Pravdepodobne po morovej epidémii v rokoch 1739-40 v dôsledku štátnej regulácie sa zriadil nový cintorín pod bralom pri ceste. Nevieme dokedy sa používal starý na Žiari. Ešte v roku 1801 tam vztýčili kamenný kríž s reliéfom Panny Márie Bolestnej, ale nevedno či pre obnovu cintorína, alebo pre znovuposvätenie miesta opradeného tolkými povestami, z ktorých sa ožývala celá jeho minulosť vrátane predkresťanskej.

Podľa dreveníc zachovaných v tejto časti Oravy z konca 18. a začiatku 19. storočia môžeme určiť vývojové tendencie ich stavbej tradície a odhadnúť, ako sa menila v predchádzajúcom období. Predpokladáme, že už od prelomu 17. a 18. storočia to boli trojdielne zruby s izbou, pitvorom a komorou. Izba ako hlavná obytná miestnosť mala ešte štvorcový pôdorys, vysoký priestor (280 - 300 cm) s polenicami asi meter pod stropom a so

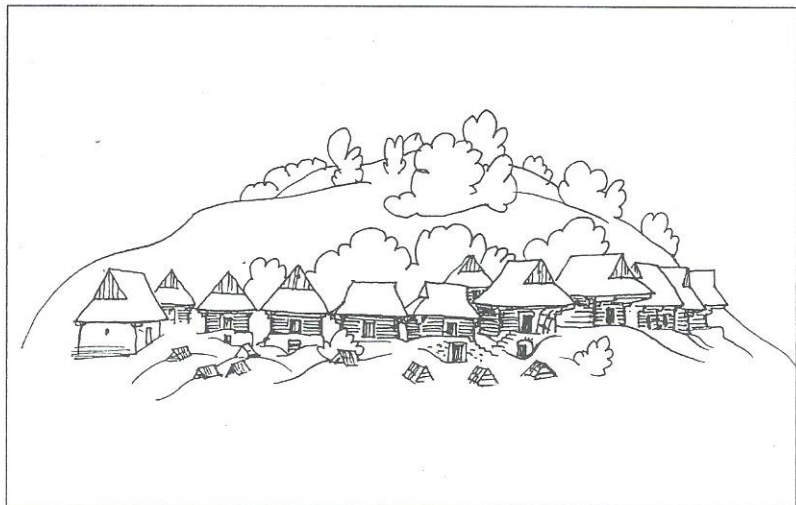
Vývoj domových fasád v Sedliackej Dubovej (prvá polovica 19. storočia, polovica 19. storočia, prelom 19. a 20. storočia)

vstavanou pecou. Pred jej čelustami sa kladlo ohnisko na varenie a nad ním sa už vtedy konštruoval dymník nazývaný kozub (odvádza dym do kamennej "piecky" v podstreší a z nej vychádzal voľne cez otvor v štíte alebo cez krytinu von). Mal rámovú drevenú konštrukciu vypletanú prútím a omazanú hlinou. Pred zavedením dymníkov pri vykurovaní pece pred pečením chleba sa dym natisol (v približne metrovej vrstve) pod povalu a pomerne dlho vychádzal von cez dvere alebo cez malý otvor nad nimi do pitvora a potom pod strechu (pitvor mal len časť stropu). Dlážka bola hlinená v celom dome. Pravdepodobne počas 18. storočia sa začali stavať domy s pecou, ktorá presahovala cez stenu do pitvora, kde ústila čelustami a kde bolo aj ohnisko s dymníkom. Keď sa izba celkom zbavila dymu, stavali ju nižšiu, až sa výška povaly ustálila na 240 cm, čo odpovedalo priemernej

hrúbke ôsmych stenových brván. K veľkej štvorcovej izbe sa pôvodne pripájali steny pitvora s komorou. Pitvor s komorou bol o 30 - 70 cm užší ako izba. Zmeny v 18. storočí zasiahli aj do proporcií izby a celkovej konštrukcie domu. Svetlá izba sa nielen znížila, ale aj zúžila a celkove zmenšila. Postupne začali stavať celý dom ako jednoliaty zrubový celok bez napojenia stien pitvora do stĺpikov na pero a drážku (do slaku). V pitvore vznikol kuchynský kút a v 19. storočí vstavanou stenou uzatvorená čierna kuchyňa. Na konci 19. storočia k peci začali pristavovať aj rúru na pečenie a šparhelt na varenie. Uvedené zmeny sa neuskutočnili naraz. Staršie stavby, ich zariadenie a spôsoby bývania u niektorých rodín prežívali dlhšie, do 19. storočia.

Pôvodné strechy boli valbové. Pravdepodobne v súvislosti so zavádzaním dymníkov vznikol pri vrchole malý štít. Vtedy pribudlo obyvateľstva a domov v každej obci a nová výstavba po vojnách 17. storočia sa začala sústreďovať pravidelnejšie k cestám. Tým sa zvyšoval reprezentačný význam štítovej strany domu. Pretože od konca 18. storočia bol vymedzený intravilán (sídelná plocha stavebných parciel) každej obce, v ďalších generáciách sa dvory nových gazdovstiev museli vydeľovať zo starších a boli stále užšie.

V roku 1715 mala Sedliacka Dubová 50 domov, v nasledujúcom roku v dôsledku veľkej neúrody a biedy 18 rodín ušlo na Dolnú zem. Podobné udalosti (medzi ktoré treba radiť aj mimoriadnu úmrtnosť v čase epidémii) umožňovali porušiť zásady uhorského dedičského práva, získať roľnícku usadlosť s domom a hospodársky sa oddeliť od vlastnej rodovej pôdy. V inom prípade ženatí synovia žili spoločne v otcovskom dome až do jeho smrti, kedy si mohli nehnuteľnosti rozdeliť a začať vlastné gazdovanie. Tento systém vyhovел potrebám dočasne rozšírenej rodiny v stredoveku, kedy neboli pozemky ešte tak veľmi rozdelené ako v 18. storočí. V roku 1624 sa 29 rodín živilo približne z rovnakej výmery pôdy ako 69 rodín v roku 1828. Je to nárast o 237 %, ale súčasne musíme predpokladať, že sa znížil priemerný počet ľudí na rodinu, ktorý v roku 1828 činil 6,8 (dnešný priemer je asi polovičný). Počas uvedených dvesto rokov postupne vymizol

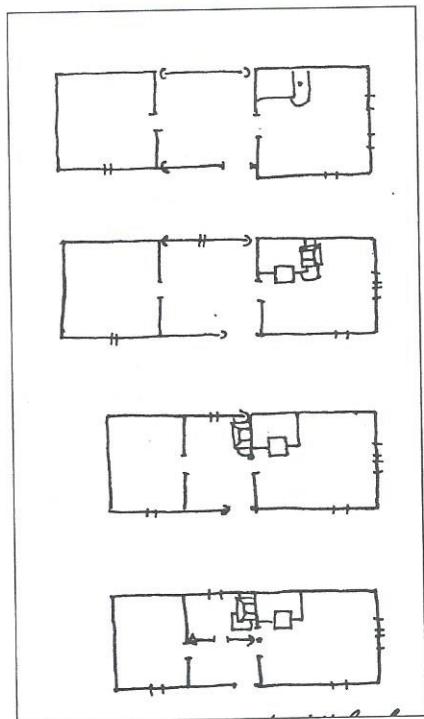

Súbor komôr pri cintoríne

spôsob bývania niekoľkých rodín súrodencov s rodičmi a prípadne ich súrodencami v spoločnom dome. Takže aj s týmto štruktúrnym javom súvisí znižovanie proporcií izby. Uvedený nárast domov z 29 na 69 znamená, že sa zúžili aj dvory na 42 % pôvodnej šírky. Do roku 1930 toto zužovanie postúpilo až na 30 %. Delenie intravilánu do dlhých úzkych dvorov vymedzilo polohu hospodárskych stavieb do traktu za domom: maštaľ, cieňa a v závere dvora kolmo na túto líniu stodola s holohumnicou a záčinom. Cez ňu sa prechádzalo do záhrady alebo na kapustné hrady.

Od konca 18. storočia sa začali pestovať zemiaky, ale pri-

Vývoj pôdorysu trojdielneho domu na strednej Orave

bližne do 2. polovice 19. storočia bývali drobné a úrody malé. Rozvinul sa tiež chov ošípaných a pestovanie burbundie (burgyne). Nové plodiny, ako aj zvyšovanie intenzity hospodárenia striedaním plodín a od začiatku 20. storočia používaním umelých hnojív, vyžadovali väčšie úložné priestory. Najprv stačili zemiakové jamy v izbe alebo v medziach za humnom či na okraji dediny. Komu ostal širší dvor, staval v ňom samostatnú komoru s pivnicou. Mnohí gazdovia si tieto komory vybudovali pri svojich jamách za dedinou. Boli tam lepšie chránené pred požiarom ako vlastný dom. Posledné zvyšky najväčšej skupiny komôr stoja pri cintoríne na hornom konci obce.

Po zrušení poddanstva sa gazdom vracala ľudská dôstojnosť a sebedomie. Prejavilo sa to akýmsi demonštrovaním sociálnej prestíže. Niektorí si začali zlepšovať výzor svojho domu. Už pri stavbe prikresávali brvná pre štítovú a niekedy aj dvorovú stenu izby, stavali dom na kamennej podmurovke, ktorú natierali šmol-kovo belasým vápnom, zdobili hlavy brván presahujúcich pred úroveň steny, okná a dvere obkladali ozdobne tvarovanými doskami, spodné rady šindľov zašpicatovali, štíty zdobili latkovaním a tvarovaním dymných otvorov (výzorníkov) a maľovali spodné debnenie kužeľovitého vrcholu štítu - hálky. Keďže domy stáli asi 3 - 6 m od cestnej priekopy, voľný zastránený priestor (pásla sa na ňom iba hydina) premenili na záhradku sprvoti pre zeleninu (najmä na jarnú priesadu), ale stále viac aj pre pestovanie kvetov. V rohu býval zvyčajne orgován. Celkový vzhľad zdôraznil architektonický význam štítovej steny. Niektorí gazdovia svoje už pomerne úzke dvory na začiatku 20. storočia začali uzatvárať ozdobne tvarovanou bránou.

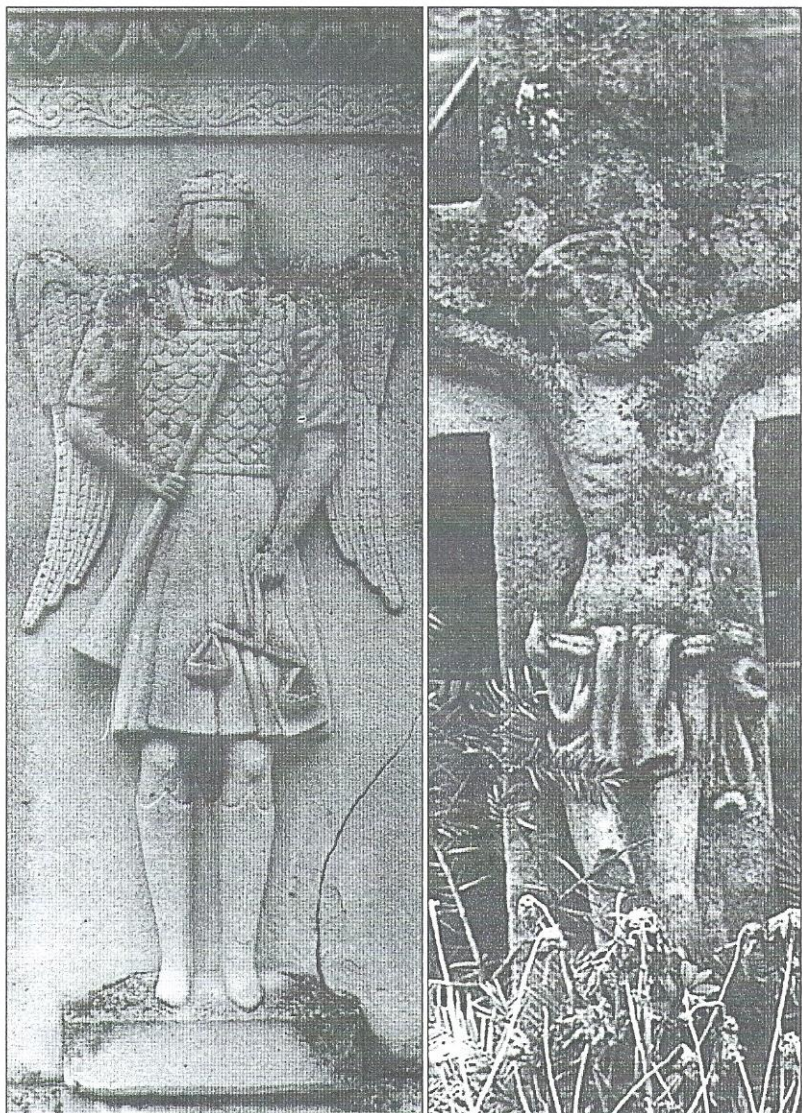
Z 19. storočia pochádza najviac drevených domov. Staršie sa nezachovali tak pre časté požiare pri zavádzaní šparheltovej, ako aj pre modernizáciu, o ktorú sa ľudia najviac usilovali práve v 2. polovici 19. storočia. Z posledných veľkých požiarov treba pripomenúť v roku 1908 a na hornom konci vyše terajšej fary v roku 1933. Pri stavbe nových domov bola tendencia budovať v podmurovke pod izbou pivnicu a táto snaha vrcholila v 20. storočí dvíhaním dreveníc na murované znížené prízemie s letnou kuchyňou a dvoma komorami. Ďalšie prestavby dreveníc sledovali ich tvarové prispôsobenie murovaným domom. Odrezávali sa vypustené hlavy zátvorových a stropných trámov, zväčšovali sa okná a stavali vstupné verandy, strechy dostávali plný štít s ozdobne tvarovaným okrádlím na hranách predsunutých spádov sedlovej strechy. Ozdobne tvarované doskové obloženia štítov, pavlačí, ríms ale aj okien a dverí často napodobňovali tyrolskú módu v architektúre, rozširovanú stavebnou činnosťou lesného úradu Oravského komposesorátu. Tieto zásahy však už nepatria ku kvalitám kultúrneho dedičstva predkov, ale zavádzajú naše životné prostredie k univerzálnym tradíciám celkom iného typu.

*Plastika Panny Márie Bolestnej na hlavnom kríži z roku 1831
(fotografované v roku 1971)*

Túžba po novom štýle života zasiahla azda najhodnotnejšiu pamiatku v obci, kostol na Žiari. V roku 1880 -1886 bol vybudovaný nový neskorogotický chrám v obci a bol vybavený novým zariadením s hlavným oltárom sv. Michala archaniela. V starom kostole barokový oltár demontovali a uskladnili, strhli strechu a príroda dokonala dielo skazy.

Kamenný reliéf sv. archaniela Michala na náhrobníku z roku 1912 a kamenný reliéf Krista na kríži na náhrobníku v hornom konci cintorína

Architektonické prostredie obce dosiahlo najvyššej kvality azda pred zničením barokového kostola. Okrem súboru stavieb na Žiari a mariánskej kaplnky zo začiatku 19. storočia pri ústí Dubovskej doliny nižšie obce vznikla ďalšia kaplnka pri ceste do Dlhej nižšie nového cintorína, kamenný kríž za mostom pod Jas-trabím, kamenný stĺp Korunovania Panny Márie s reliéfom sv. Jána Nepomuckého pred budovou fary z obdobia okolo roku 1878.

Druhé výtvarne významné prostredie vznikalo na novom cintoríne. Predovšetkým jeho hlavný kríž s plastikou Panny Márie Bolestnej z roku 1832 patrí medzi veľmi kvalitné produkty dielne Belopotockovcov z Oravského Bieleho Potoka. Autorom bol pravdepodobne majster Alojz, syn Juraja a brat Alexandra, vynikajúceho ružomerského sochára. Na tomto cintoríne sa od polovice 19. storočia začala vytvárať cenná zbierka kamenných náhrobných krížov s reliéfmi. Najmä na začiatku 20. storočia (1906 -1915) ich robili tovariši belopotockej dielne, ktorí sa vtedy už podnikateľsky osamostatňovali. Medzi najlepšie patrí reliéf sv. Michala archaniela z roku 1912, ale aj ďalšie spodobnenia svätcov ako patrónov zomretých vyjadrujú silný citový vzťah tvorcu k námetu a možno aj k osobám, pre ktorých reliéf z kameňa kresal: Panna Mária, Svätá rodina, sv. Ondrej, sv. Ján Nepomucký, sv. Anna, Pieta, sv. Matej s Pannou Máriou, dvakrát sv. Jozef s Pannou Máriou a pod. V nich je umelecky zhmotnená kultúrna úroveň spoločenského prostredia obce a je len škoda, že sa nepodarilo celé toto prostredie uchovať s pôvodnými hradbami a príslušným súborom drevených komôr. Dve z nich (z č. d. 4 a 7) reprezentujú toto kultúrne dedičstvo v Múzeu slovenskej dediny v Martine.

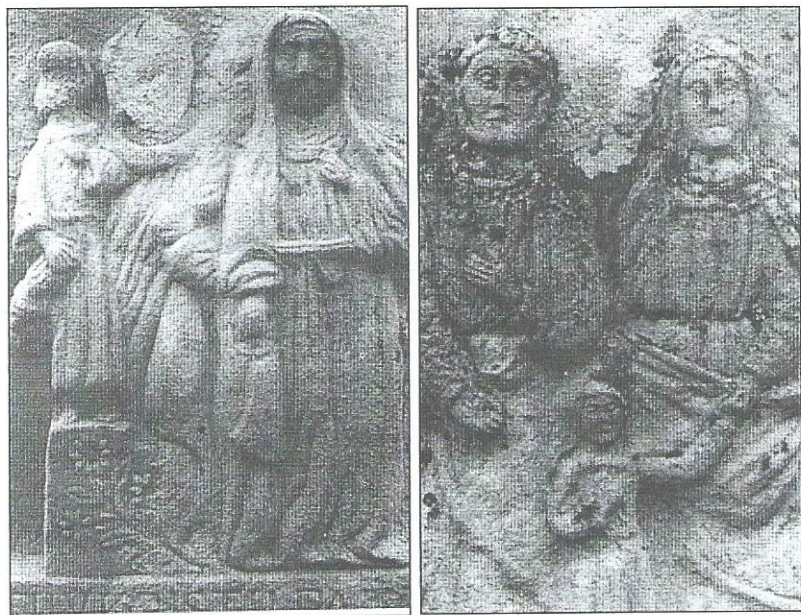
V Sedliackej Dubovej sa zachoval ďalší zaujímavý reprezentant kultúrnej tradície obce. Je ním dielo neprofesionálneho rezbára, súbor betlehemových figuriek. Boli vytvorené pravdepodobne na prelome 19. a 20. storočia. Zaujímavé sú tým, že celkom presne zapadajú do tradície napodobňujúcej starý veľký betlehem trstenský, zachované figúry ktorého sa nachádzajú v zbierkach Oravskej galérie. Okrem Svätej rodiny, vola a

Kamenný reliéf sv. Anny a kamenný reliéf Piety z náhrobných krížov na cintoríne

Kamenný reliéf sv. Jozefa a svätice a kamenný reliéf sv. Rodiny z náhrobných krížov na cintoríne

somára z betlehemskej šopky, psa a oviec mal štyroch valachov odlišujúcich sa charakteristickým postojom a ďalej jedného s pišťalou a jedného gajdoša. Trstenská predloha pochádza pravdepodobne z 18. storočia a je známych 14 replík jej súboru. Okrem okolia Tvrdošína sa vyskytovali práve v Krivej, Dlhej a Sedliackej Dubovej. Najzaujímavejšie na tejto kolekcii sú postavy valachov, používaných vo vianočnej hre betlehemcov, ktorú na hornej Orave širili študenti františkánskeho gymnázia v Trstenej (bolo zriadené roku 1774), povinnosťou ktorých bolo hru hrať vo filiálnych dedinách. V hre figurovali valasi Fedor, Kubo, Stacho a Gric alebo Ďad. Hra sa rozšírila temer po celej strednej a južnej Európe a na slovensko-poľskom pohraničí mala najväčší význam, lebo v tamojších karpatských dedinách sa stále udržiavalo salašnícke prostredie. Figúrky starého dubovského betlehemu sú súčasťou tejto tradície, lebo v sebe uchovali a z minulosti

preniesli hodnoty širokého kultúrneho významu. Každé spoločenské prostredie je tým bohatšie, čím viac z dedičstva minulosti je schopné uchovať a využiť pre nesledujúce generácie.

Nárečové ukážky

Sedliacka Dubová, december 1952

AKO ZME VARIILI F ŠLUOGE

Keť sa stávalo, boľi štiri hodňi do frištiku, veru o štiroh hodňi-
nách už bou každí v roboťe. Ot štvrtej do frištiku sa dalo modz
urobiť. No a potom, keť už prichodila devéta, pou đesétej, išieu
jeden s kamarátom naklázd' ohňa a vodi do hrnčekou ponaľievať,
lebo každí mau hrnček pre seba, pre svoju persónu. A keť už vo-
da začala vriieť, volau na chlapou:

"Poťe, poťe, voda už vrie, poťe variť!" Potom už šeci chlapi
zišli ku ohňu. Každí si navariu, čuo kceu: kuľaše alebo repu. Ten,
chto kceu repu, ten si večer naškrobau, narichtovau repu, abi
mau na rano nahotovenou. Po frištiku sa šlo do roboti. No a na
obet sa zas tag opakovalo. Každí zase samo takuo variu: repu
alebo kuľašu.

Ku kuľaši alebo ku repe mali mľieko, čuo si z domu priňesli,
ale miseli si ho šanovať. Keť si odľáu, tag doľáu do mľieka vodi a
tag ždí, kím z mľieka ňebola samá voda, lebo mľieko miselo do
soboti vidržať. Miselo sa zo strovou gazdovať, lebo tíždeň je veru
dlhí.

No a ždi zme si zaľi zo sebou aj soli, abi zme ňemiseli ňesla-
nuo jest'. No a najpotrebnejšuo zme ňesmeli zabudnúť: múki su-
rovej do vrecúška, jačmenej i polounej, podľa teho, ako sa trefilo
mľinárovi zomlieť, lebo ždi jednaká ňebola. Potom sa običajňe
masla zalo do puški, slaňini, no a chľeba takieho potkvášanieho

na pahriepke. To bolo šetko. Nabaľili zme to do taňistri a poď do šľuogi!

Aľe časom bolo aj veselo pritom. Paukovi Strežoumu - bože ho prím na milosť - nasipali svrčini mesto pažitki do zápraški. Iba ftedi zbadau, keď mau horkuo v ústech. Smiechu bolo dosť, aľe sa ňenahňevau, ňekľáu, aňi ňenadávau. Lebo to sa raz jednemu urobilo, potom zaz druhiemu dačuo inšuo a tak. Treba sa bolo aj zasmieť.

Keď sa robilo okolo dreva v lete aľebo v jeseňi, tak sa zbierali aj hubi.

Kto mau chuď na hubi, išieu do hori a húb nazbierau, koľo sa mu kcelo.

Lúpeňice boľi najlepšie, potom aj vrkolaki.

Raz Oľo doňiesou na večer griba, aľe takieho, akieho zme ešte var aňi ňevideľi, toľi bou ako valaskí klobúk, a zdraví. Zdraví mau vrh i spodok, ňeviem ľen, de sa takí muohou zéť. A ten začau piedz na ohňi. Joj, vieťe, keď ho ľen trocha pripiekou, taká vuoňa dookola sa širila, čuo nám želútki od ňej vikrúcalo. A tu naraz jeden za druhím do Oľa chlapi:

"Dajže okoštovať, dám ti inuo za to!" I miseu ho porozďeľovať chlapom, ľebo každiemu sa zažádalo s ňeho.

Pri roboťe sa každí radovau, že bude koňiec, že sa puojde domou.

Ftedi sa aj vipilo, no veď bolo veselšie, hej.

Rozprával Ján Mihál, nar. 1874 v Sedliackej Dubovej

Sedliacka Dubová, august 1956

O TUNAJŠÍH ĎEĎINÁCH

Pribišaňi sa mrkvári, sejú mrkvu, dorábejú hu a chodá predávať po ěeďinách.

Kňazaňa sa radí škriepili, preto íh volajú haukáčmi. Bzinci ích tag volali, sa hádavalí, keď sa s ňimí sretli.

Aĕ Bzincom sa posmievali, že vraj utopili praudu na jäze.

S tou praudou jedovali aj Kubínčanou. Tí že jednostaj len prikivovali, keď daĕuo: "Prauda je, prauda je!" Dlhaňi sa kobilári, ľebo ích ktosi videu, že ras pod mostom kobifu ĕepĕili.

Mokradaňi sa páňi, tam bou kašĕiel, honosiľi sa s ňím, zato sa ím posmievali: "Mokradaňi páňi, zedľi koňa f stráňi." Medzibrodaňi miseli chodíť cez Oravu, nemali mosta, preto zakriĕali na ňích, ag ích kĕĕli nahňevať: "Hej, vi tam, koľeso sa vám topí!" Lihuoĕanom povedali tieš trocha do judu: "Hájou teňie." Oňi najvĕc chodili cez Oravu na hájove, ňemali mosta.

Hornoľehoťani sa kvakári, radi mali kvak, na hredáh ho mávali.

Do Chľebňíc prišieu akísi ĕlovek a počú, ako povedali, keď ho zbadali: "Mamo, skovajte to peĕeňá, ľebo prídu súseďá, šetko vám pojedá!" Tak sa teraz ím posmievajú. Aĕ Chľebňiĕaňi ňie sa takí, Keď je otpust, ponúknu šetkíh ot kraja. No volajú fh aj bohiňári, boboňári, že robé boboni.

Mi v Dubovej zme kňihári, že sa robíme múdrimi, alebo aj haluškári, že ňigĕde tak ĕasto nevaré halúški ako v Dubovej.

Ruzprával Ján Mihál nar. 1890 v Sedliackej Dubovej

Sedliacka Dubová, november 1969

AKO TO BÍVALO OKOLO VELKEJ NOCI

V mladíh rokoch sa jar akosi chitrejšie začínala ako teras. Len ĕuo trocha lapilo teplo, večeramí sa krájala repa na sadeňá, už aj v marci zme sadili repu. Nanosili zme repi do izbi, abi sa spučila a krájali zme v izbe.

No a začalo sa oraď ždi pred Velkou nocou. A to už bou takí zvik, že mi ĕieuki zme už vizerali, chto ide prví raz z oraňá a hi-baj ho potom obláť.

Bosie zme obľievali, hej, bívalo teplejšie alebo to preto, že zme boľi mlaĕie.

Lenže už mládenci ňezabudli, chtorá dšeuca ho oblála, keť šieu s prvieho oraňá. Potom už len čakau na Velkú noc a šetko jej vrátiu, ag hu našieu. A takí bou zvik, že na Velkí pétok sa šli umid' do potoka, abi boli zdraví, aj koňe kúpali v zimnej vode, že budú zdravie, lepšie do ťahaňá. Na Bielu sobotu dopoludňá sa oralo, po poludní už ňie, uš sa potom šlo pekňe obliecť. Na Velkonočnú ňedeľu zme sa radovali, že budeme jesť po puoste meso, to sa aj posvécalo. A na Velkonočnŭ pondelog už oblievali.

Vracali nám mládenci, že zme ih obláli, keť šli z oraňá. No to zme sa pred ňimi skovávali.

Peter Žochňákou, už je u boha, hej, už umreu, ma kceu oblát. A jeho žena i já zme boli kamarátki za dšeuki, súseďi zme boli. Šli zme sa skovaď za parkan pret kostolom. Ladže, tam bola lipa visoká, tam zme sa utúlili. Uchiťili zme z domu koberec, hlauňicu a prŭsili zme sa ku parkanu. ňevideľi náz mládenci ot cesti, ale mi veru hej. Počuľi zme, čuo vraveli, a mi zme sa pučili ot smiechu. Šetko zme vedeli a oňi náz ňie a ňie nájst.

A raz bolo tak, že zme sa skovali do jami na repu. Pod drevením dáštekom zme si čupli. Ale fúzoš Flontkou náz vistriehou - nosiu veľkie fúzi - a len čuo zme prišli do izbi, povedali mláďencom:

"Uš sa doma, poďme!" A ošústali nás. A raz na jednu Velkú nodz zme sa skovávali z Marou Machajovou. Do postefe pot perini nás popretali a domáci chlapci o tom aňi ňevedeľi, že zme tam. A keť mládenci prišli, pítali sa, že či tam dachto ňie je. A tí hňed':

"Ved' var vieme, koho máme v dome!" A mi zme šli puknúť, tag zme sa smeli pot perinou. Tí chlapci ňevedeľ o nás.

Ale po Velkej noci už bívali roboti: oraňá, repa sa sadševala, iba pret senamá si luďá ešte trocha povolili. Aj svadbi bívali pret senami.

Rozprávala Mária Zaťková, nar. 1907 v Sedliackej Dubovej

Sedliacka Dubová, máj 1971

AKIE ZME TO LEN MALI KRÁSNE OBLEKI!

Teraz je ten sved moc pokazení, ako sa to len mrsko oblieka, ľudá sa veľmi spustíli. ňevedá sa ani rúče obliecť.

Ftedi za mladí, akie zme to len mali krásne obleki, dieučatá boľi takie, ež radosť bola na nich pozrieť. Keť si to vimašličkovalo tú hlavičku, tie hlavi, joj, a teras sa to šetko premeňilo na takuo, ňekcem povedať... Som už povedala, že to muohľi dađe napísať, ako sa tie dieučatíská nosé.

Prú to boľi dieučatá poobliekanie krásne, suknički mali dlhie, opširne. Oblekla si aj štiri, peť, takie po peti. Ešte si aj pokroch-málid' daľi, abi boľi širokie. A opľecátka, ľajbliki mali takie peknie, širokie! Ešte íh aj máme, veď vám ích poukazujeme. A vlasi zapľeňenie do vrkoča, na ňom bola mašľa veľká, vlasi nižie, eš po chrbát. A chtorá bi bola dačuo urobila, tá dieuka už ňemala vrkoča vimašličkovanieho. A teras to ňepoznáš, ani či je dieuka, ani či je vidatuo, ani či toto...

A f čižmoch boľi obutie, ňie topánkoch. Hej, to takie čižmički sa nosievaľi, chtorá akie parádnejšie muohla objednať. Ež oťeľ z Novíh Zámkou nám prišli čižmički. Tamoteľ od Maďarska takie pocifrovaňejšie, nuž ako chtoruo vládalo. Ale len bou pekní ten nárot, aj ženi, aj dieuki, takie peknie obdlžne sukne to nosíli. ňie ako teras. Šetko eš ponad nohi mali zakrituo. Iba dieučatká trošička kračie nosíli, to hej, ale pekne.

No a keť sa to obrédilo, to bolo takuo vízornuo. A teraz už iba v dīvadľe som videla tie peknie hábočki, tam íh ešte mali. Našieu sa ešte desik ten kroj, joj našieu. Akie to boľi tie naše dieučatká krásne, ľúbeznie, a teras sa to tag dorédilo.

Chlapci chodíli v rižovaníh nohavicoch, biele, porižovanie, pekne višívanie. Porižovanie boľi saťnom, ako si chto vládau dovoľiť. A tie opšívanie košeľe tiež rúče boľi. Košeľa široká a klojúki slovenskie. Pekní boľi tí mládenci!

Rozprávala Mária Janíková, nar. 1886 v Sedliackej Dubovej

V obci sa narodili:

Bakala, Jozef JUDr. doc. CSc. (nar. 29. 12. 1907 - 16. 1. 1974 Nitra), právnik, prednášal poľnohospodárske právo na VŠP v Nitre. Tu účinkoval aj ako prorektor, neskôr prodekan a vedúci katedry. Napísal niekoľko vysokoškolských učebníc a množstvo článkov s poľnohospodárskou problematikou.

Colotka, Peter JUDr. univ. profesor (19. 1. 1925) právnik, štátnik, politik. V rokoch 1950-1963 prof. na Právnickej fakulte UK v Bratislave, od roku 1964 povereník SNR, podpredseda vlády ČSSR, 1969 predseda FZ, od roku 1969 predseda vlády SSR. Vo svojej vedeckej práci sa zaoberal občianskym a rodinným právom.

Fabrícius, Ján (nar. 1620 - zom. 22. 9. 1675 Sibiu), autor teologických a filozofických spisov. Univerzitné štúdiá absolvoval v Tubingene a Jene. Ako profesor pôsobil v Brezne, Košiciach a v Sibiu. Je autorom mnohých básní a filozofických prác. Knižne vydal spisy: Exercitatio Theologica (1663), Dissertatio Philosophia (1665), Dissertatio Theologica (1667) a ďalších 7 spisov.

Hamuljak, Štefan (nar. 31. 1. 1797 - zom. 1. 5. 1814 Csar-nytelek, Maďarsko), kat. farár, slavista, bernolákovec, zberateľ ľudovej slovesnosti. Teologické štúdiá ukončil v roku 1822 vo Vacove. Pôsobil v Czanytelete (Maďarsko). Kollárovi odovzdal tri zbierky slovenských piesní a zbierku prísloví. Do bernolákovštiny preložil básne J. Tošty, ku ktorej predhovor napísal J. Kollár.

Potocký, Eudovít (nar. 23. augusta 1852 - zom. 23. februára 1936 Trstená), učiteľ, františkánsky kňaz. Do rehole františkánov vstúpil v roku 1872, vysvätený bol v roku 1876. Učiteľskú kvalifikáciu nadobudol na trnavskom učiteľskom ústave. Ako kňaz a tiež učiteľ pôsobil v Hlohovci a 36 rokov v Trstenej.

Poznámky

1. ŠOKA DK, Geburova pozostalosť, odpisy listín Sedliackej Dubovej. Evanjelické fary na Orave.
2. Tamže, fotokópie daňových súpisov Oravského panstva z rokov 1548-1600.
3. Tamže, Geburova pozostalosť, Sedliacka Dubová.
4. Kušík, M., Marsina, R.: Urbáre feudálnych panstiev II. Bratislava 1959. Urbár Oravského panstva, Sedliacka Dubová.
5. ŠOKA DK, Geburova pozostalosť, kanonické vizitácie Sedliackej Dubovej.
6. Tamže, zoznam evanjelických farárov a učiteľov.
7. Kleň, M.: Súbežnice života oravského človeka. Martin 1992.
8. Kavuljak, A.: Historický miestopis Oravy, Bratislava 1955, Sedliacka Dubová.
9. ŠOKA DK, školský inšpektorát, 176/1883 adm.
10. Tamže, spolok bývalých urbarialistov Sedliackej Dubovej 1909-1953.
11. Tamže, Obvodný notársky úrad Oravský Podzámok 1919-1945.
12. Okresný úrad Dolný Kubín, evidencia pasov 1924-1940.
13. Tamže, školský inšpektorát, kroniky 47/1882 adm., 976/1883 adm., 4617/1939 adm.
14. Tamže, Okresný úrad Dolný Kubín, súpisy hospodárskych zvierat z rokov 1925, 1926, 1933, Obvodný úrad MNV Oravský Podzámok, súpis hospodárskych zvierat v Sedliackej Dubovej v roku 1945.
15. Tamže, Obvodný úrad MNV v Oravskom Podzámku, 580/1945 - zoznam osôb zúčastnených v SNP.

Pramene a literatúra

- ČAPLOVIČ, P.: Orava v praveku. Martin 1987.
- GREGOR, J.: Význam údolia rieky Oravy pre obojživelníky (Amphibia) a plazy (Reptilia). Rieka Orava a jej prírodné

- hodnoty. OÚŽP Dolný Kubín, OV SZOPK Dolný Kubín 1995, str. 53 - 56.
- GÜNTHEROVÁ-MAYEROVÁ, A.: Dejiny a súpis výtvarných pamiatok Oravy. Martin 1944.
- HABOVŠTIAK, A.: Oravci o svojej minulosti. Martin 1983.
- HABOVŠTIAK, A.: Oravské nárečia. Bratislava 1965.
- HORVÁTH, P.: Poddaný ľud na Slovensku v prvej polovici 18. storočia. Bratislava 1963, str. 232-235.
- KARASKA, D.: Ekologicko-ochranárska charakteristika vtáctva strednej Oravy. Správy Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV 1984 str. 144 - 152.
- KARASKA, D.: Medzinárodné sčítavanie bocianov bielych (*Ciconia ciconia*) v roku 1994 v okrese Dolný Kubín. Zborník Oravského múzea 12 1995 str. 90 - 95.
- KAVULJAK, A.: Historický miestopis Oravy. Bratislava 1955.
- KUŠÍK, M., MARSINA, R.: Urbár hradného panstva Orava 1625. In: Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku, Bratislava 1959, str. 175- 176, 227-230.
- LANGER, J.: Cesty po minulosti Oravy. Dolný Kubín 1993.
- LANGER, J.: Ludové staviteľstvo severnej časti Oravy. Sborník SNM - Etnografia 6, 1965 str. 23-59.
- LANGER, J.: Terénne výskumy 1960-1972.
- SEMKOWICZ, W.: Materjaly źródłowe do dziejów Górnej Orawy II. Zakopane 1939 str. 183-184.

Obsah

Príhovor Ján Zrnčík 5

PRÍRODNÉ PROSTREDIE RNDr. Vladimír Migra 7

Vegetácia okolia obce RNDr. Oľga Removčíková 9

Živočíšstvo RNDr. Dušan Karaska 16

Ochrana prírody RNDr. Dušan Karaska 20

Praveké osídlenie Pavol Čaplovič 22

DEJINY

Zo starších dejín PhDr. Soňa Maľugová 26

Obec po roku 1945 Peter Huba 43

CIRKEVNÉ DEJINY Peter Huba 58

PÔVODNÁ ARCHITEKTÚRA A JEJ PROSTREDIE PhDr.

Juraj Langer CSc. 71

NÁREČOVÉ UKÁŽKY PhDr. Anton Habovštiak CSc. 87

V obci sa narodili Peter Huba 92

Poznámky 93

Pramene a literatúra 93

Pohľad na časť obce

ISBN 80-88803-13-6